

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Sisällysluettelo

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Esiopetuksen opetussuunnitelma

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Perusteet

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Esiopetussuunnitelman laadinta ja julkaisutapa

Laadinta ja julkaisutapa

Vuosittainen suunnitelma

Lukuvuosisuunnitelma

Esiopetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Arviointi ja kehittäminen

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Tehtävä ja yleiset tavoitteet

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Tehtävä osana oppimisen polkua

2.3 Arvoperusta

Arvoperusta

2.4 Oppimiskäsitys

Oppimiskäsitys

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alainen osaaminen

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelu ja oppiminen

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsesä huolehtiminen ja arjen taidot

Monilukutaito

Monilukutaito

- Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
  - Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- Osallistuminen ja vaikuttaminen
  - Osallistuminen ja vaikuttaminen
- 2.6 Paikallisesti päätettävät asiat
  - 2.6 Paikallisesti päätettävät asiat
- Esiopetuksen järjestäminen
  - Esiopetuksen järjestäminen
- Esiopetusta paikallisesti ohjaavat velvoitteet
  - Paikallisesti ohjaavat velvoitteet
- Esiopetus osana Kotkalaista oppimisen polkua
  - Esiopetus ja kotkalainen oppimisen polku
- Arvoperusta paikallisesti jaoteltuna
  - Arvot
- Esiopetuksen oppimiskäsitys
  - Oppimiskäsitys ja paikalliset painotukset
- Laaja-alainen osaaminen Kotkalaisessa esiopetuksessa
  - Laaja-alainen osaaminen paikallisesti painotettuna
- 3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri
  - Toimintakulttuuri
- 3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet
  - Kehittämistä ohjaavat periaatteet
- Kaikille yhteinen esiopetus
  - Yhteinen esiopetus
- Oppimisen ja oivalluksen ilo
  - Oppimisen ja oivalluksen ilo
- Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana
  - Osallisuus ja yhteinen vastuunotto
- Hyvinvointi ja turvallinen arki
  - Hyvinvointi ja turvallinen arki
- 3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa
  - Oppimisympäristöt
- 3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa
  - Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa
- Yhteistyö esiopetuksessa
  - Yhteistyö esiopetuksessa
- Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö
  - Huoltajat ja yhteistyö

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtymävaiheet

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

Toimintakulttuuri

Toimintakulttuurin osatekijät ja kehittäminen

Oppimisympäristö

Oppimisympäristö

Yhteistyö

Tavoitteet ja kuvaus yhteistyön toteutuksesta

Ammatillinen yhteistyö

Ammatillinen yhteistyö

Yhteistyö huoltajien kanssa

Yhteistyö huoltajien kanssa

Siirtymävaiheet

Siirtymävaiheet

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Toteuttamisen periaatteet

4.1 Monipuoliset työtavat

Monipuoliset työtavat

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Ilmaisun monet muodot

Ilmaisun monet muodot

Ilmaisun monet muodot

Käsityöt

Käsityöt

Kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus

Kuvallinen ajattelu ja ilmaisuus

Musiikillinen toiminta

Musiikillinen toiminta

Suullinen ja kehollinen ilmaisuus

Suullinen ja kehollinen ilmaisuus

Kielen rikas maailma

Kielen rikas maailma

Minä ja meidän yhteisömme

Minä ja meidän yhteisömme

Eettinen näkökulma

Eettinen näkökulma

Historiallinen näkökulma

Historiallinen näkökulma

Katsomus näkökulma

Katsomus näkökulma

Yhteiskunnallinen näkökulma

Yhteiskunnallinen näkökulma

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Matemaattiset taidot

Matemaattiset taidot

Teknologiakasvatus

Teknologiakasvatus ja teknologinen toiminta

Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatus

Kasvan ja kehityn

Kasvan ja kehityn

Liikunta ja liikkuminen

Liikunta ja liikkuminen

Ravinto ja kuluttaminen

Ravinto ja kuluttaminen

Hyvinvointi ja terveys

Hyvinvointi ja terveys

Turvallisuus ja turvataidot

Turvallisuus ja turvataidot

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kielleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielinen esiopetus

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

4.5 Paikallisesti päätettävät toteuttamisen periaatteet

Toteuttamisen periaatteet

Yhteiset ja yleiset tavoitteet

Tavoitteet

Monipuoliset työtavat

Monipuoliset työtavat

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kielen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Ohjaavat periaatteet

5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Yhteistyö huoltajien kanssa tuen aikana

5.3 Yleinen tuki

Yleinen tuki

5.4 Tehostettu tuki

Tehostettu tuki

Pedagoginen arvio

Pedagoginen arvio

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

5.5 Erityinen tuki

Erityinen tuki

Pedagoginen selvitys

Pedagoginen selvitys

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen päätös

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

HOJKS

Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetty oppivelvollisuus

5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikainen erityisopetus

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

5.7 Paikallisesti päätettävät asiat

Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

Tuen järjestämisen periaatteet Kotkan esiopetuksessa

Yhteistyö huoltajien kanssa tuen aikana

Yhteistyö huoltajien kanssa

Yleinen tuki

Järjestäminen, ammattilaisten yhteistyö, vastuut, työnjako ja yhteistyö huoltajien kanssa

Tehostettu tuki

Järjestäminen, suunnitelmat, seuranta, arviointi, vastuut ja työnjako

Pedagoginen arvio

Pedagoginen arvio tehostetun tuen perustana

Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Erityinen tuki

Erityinen tuki

Erityisen tuen päätös ja kuuleminen

Päätöksen tekeminen ja kuuleminen

Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetty oppivelvollisuus

Pedagoginen selvitys

Pedagoginen selvitys

HOJKS

HOJKS

Tukitoimien järjestäminen

Tukitoimet käytännössä

6. Oppilashuolto

Oppilashuolto

6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Monialainen yhteistyö

Oppilashuoltoryhmät

Oppilashuoltoryhmät

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Yhteisöllinen oppilashuolto

6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtainen oppilashuolto

6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Oppilashuoltosuunnitelmat

6.5 Paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta

Paikallisesti päätettävät asiat

Oppilashuollon tavoitteet ja toimintatavat

Kotkan esiopetuksen oppilashuolto

Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman linjaukset

Tarkennetut suunnitelmat osana yksikkökohtaista suunnitelmaa

Tarkennetut suunnitelmat

Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

7.1 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus paikallisesti

Paikallinen kuvaus

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Esiopetuksen opetussuunnitelma

0 kommenttia

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys[1], jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus[2].

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista[3]. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin

soveltuvana sanaa lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki sekä opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaisesta opiskeluhuollosta termiä esiopetuksen oppilashuolto.

[1] Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus (422/2012) 13§

[2] Valtioneuvoston asetus (422/2012)

[3] Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

0 kommenttia

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä[1]. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma[2]
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma[3]
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten[4]. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista[5]. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä[6]. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa[7]. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen

henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä[8]. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat[9] laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen[10]. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

[1] Perusopetuslaki (628/1998) 15 § 1 mom.

[2] Lastensuojelulaki (417/2007)12 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

[3] Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) 4 §

[4] Perusopetuslaki 15 § 1 mom. (628/1998)

[5] Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

[6] Perusopetuslaki 47a (1267/2013); YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

[7] Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

[8] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

[9] Perusopetuslaki 16 a ja 17a (642/2010)

[10] Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava vuosittainen suunnitelma[1] laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista esiopetuksen yksiköille ja

antaa siihen liittyvät ohjeet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallista opetussuunnitelmaa valmisteltaessa opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään
- laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma esiopetuksen yksiköiden yhteisenä, kokonaan tai osin yksikkökohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua
- millaista opetussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään
- miten esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen asiantuntijoiden sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan
- miten paikalliset erityispiirteet, esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan opetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon
- miten opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosittaisesta suunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja sidosryhmille
- miten opetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään.

[1] Perusopetusasetus (852/1998) 9 §

0 kommenttia

Esipetussuunnitelman laadinta ja julkaisutapa

Laadinta ja julkaisutapa

Esiopetussuunnitelman laadinta

Kotkan kaupungin esiopetussuunnitelma perustuu Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymiin esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Kaikilla kouluasteilla uudet perusteet korostavat oppimisen iloa ja lasten omaa aktiivista roolia. Tärkeitä ovat vuorovaikutustaidot ja yhdessä tekeminen sekä kasvaminen kestäväan elämäntapaan. Opetussuunnitelman perusteissa laaja-alaisen osaamisen vahvistamisella vastataan tulevaisuuden haasteisiin.

Vuoden 2014 aikana opetussuunnitelman laadinta käynnistettiin perehtymällä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luonnokseen Kotkan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen esimiesten sekä lastentarhanopettajien kanssa. Perehtyminen jatkui esiopetuksessa yksikkötasolla. Tammikuussa 2015 käynnistettiin virallinen Kotkan kaupungin esiopetussuunnitelman uudistustyö arvokeskustelulla. Opetussuunnitelmatyöhön asetettiin työryhmä, joka koostui 15 esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen lastentarhanopettajasta. Työryhmän vetäjänä oli varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija.

Opetussuunnitelmatyöryhmätyöskentely koostui koko työryhmän yhteisistä tapaamisista ja työryhmästä muodostettujen pienryhmien tapaamisista. Pienemmät ryhmät kokoontuivat myös itsenäisesti avaamaan oppimiskokonaisuuksien sisältöä. Työskentelyn tavoitteena oli kirjata oppimiskokonaisuudet riittävän käytännönläheisesti. Tällä tavoiteltiin laadultaan mahdollisimman yhtenäistä esiopetusta koko kaupungin alueella.

Opetussuunnitelmayhteistyö perusopetuksen kanssa oli säännöllistä ja toteutui koko suunnitteluprosessin ajan. Tiiviimpää yhteistyö oli esi- ja alkuopetuksen opetussisältöjen kohdalla sekä nivelvaiheikäytännön kohdalla. Esiopetuksella oli edustus perusopetuksen opetussuunnitelmatyöryhmässä. Lisäksi kasvun ja oppimisen tuen jatkumosta järjestettiin erillisiä yhteistyöpalavereja. Esiopetus ja perusopetus kävivät vuoropuhelua myös opetussuunnitelmien laadintaan ja laadinnan etenemiseen liittyvistä kysymyksistä. Yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kanssa keskittyi oppilashuollon järjestämiseen ja yhteisiin ratkaisuihin oppilashuollon käytäntöjen kohdalla.

Esiopetuksen lapsilta ja huoltajilta kerättiin näkökulmia oppimisympäristöstä, oppimismenetelmistä sekä opetuksen tavoitteista. Kyselyt suunnattiin vanhemmille ja esiopetuksen ryhmille lomakekyselynä sekä digitaalisena kyselynä.

Esiopetussuunnitelman muoto ja julkaisutapa

Kotkan esiopetussuunnitelma on jatkumo varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kotkan esiopetussuunnitelmassa korostuvat varhaiskasvatukseen soveltuva pedagogiikka ja leikki. Opetussuunnitelma on laadittu suomen kielisenä ja se on koko esiopetuksen yhteinen suunnitelma. Suunnitelman sisältö noudattaa perusteiden sisältöä. Paikalliset ratkaisut kuvataan kunkin pääluvun viimeisessä alaluvussa. Luku alkaa perustetekstillä, josta luku laajenee paikallisilla tarkennuksilla.

Poikkeuksena tästä käsittelytavasta on luvun 4. (Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet) alaluku 4.3 (Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.) Oppimiskokonaisuuksien teksti on muokattu uudeksi kokonaisuudeksi. Oppimiskokonaisuuksia ei käsitellä enää luvun 4. viimeisessä alaluvussa.

Esiopetuksen opetussuunnitelma julkaistaan pedanetissä ja se on myös jatkossa saatavilla sähköisenä tiedostona.

Vuosittainen suunnitelma

Lukuvuosisuunnitelma

Varhaiskasvatus ja esiopetus laatii esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuvan ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelmapohjan. Vuosisuunnitelmaa esiopetusyksiköt täydentävät yksikkökohtaisilla tarkennuksilla ja tiedottavat suunnitelmasta huoltajia.

Perusopetusasetus 852/1998 - Ajantasainen lainsäädäntö

Suunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen yleinen järjestäminen.

Järjestämisen osalta kuvataan esiopetuksen velvoittavuutta, hakumenettelyä, alkamis- ja loma-aikoja, täydentäviä varhaiskasvatuspalveluja sekä yksiköiden johtamisjärjestelyä.

- esiopetuksen toiminta-aika (tutnimäärä/vuosi, päivittäinen toiminta-aika) ja opetuksen eheytetty luonne
- esiopetuksen yhteydessä järjestettävä muu toiminta
- esiopetuksen ulkopuolella annettava opetus
- muut tarpeelliset opetuksen järjestämiseen liittyvät asiat (esim. ruokailu, oppimateriaalivalinnat, kuljetuskäytäntö)
- alkuluokka, yhteistyö perusopetuksen kanssa oman koulun kohdalla

Opetuksen järjestäjän tulee ennalta ilmoittaa oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä 1 momentissa tarkoitetuista asioista.

Esiopetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Arviointi ja kehittäminen

Esiopetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Esiopetussuunnitelmaa arvioivat lapset, huoltajat ja esiopetuksen henkilökunta. Arviointi on jatkuvaa ja säännöllistä. Sen toteuttamisessa hyödynnetään Kotkan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa käytössä olevia arviointikäytäntöjä ja -kanavia. Arviointia avataan tässä opetussuunnitelmassa lisää luvun 4.5 alla. Tuolloin arviointi on osana oppimisen kehittämistä ja osana lapsen oppimista.

Kotkan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toteutetaan yksikkökohtaista auditointia. Auditointi keskittyy hyvinvointiin, oppimisympäristöön, pedagogiaan ja järjestämiseen liittyviin tekijöihin. Se toteutuu esimiesten ja henkilökunnan vuoropuheluna, jonka perusteella kootaan auditointiraporttia. Auditoinnin toteutuksesta on laadittu työryhmätyönä ohjeistus, joka on käyty läpi esimiesten ja henkilöstön kanssa sekä on henkilöstön luettavissa verkkotallenteena. Auditoinnin tulokset kootaan ja hyödynnetään kehittämistyössä sekä kolulutusten suunnittelussa.

Huoltajilla on mahdollisuus tutustua esiopetussuunnitelmaan verkkoalusta pedanetissa ja esiopetusyksiköissä. Heidän on mahdollista päivittäin lasta tuodessa tai hakiessa antaa palautetta esiopetussuunnitelmasta. Lisäksi esiopetusyksiköissä toteutetaan sopivin väliajoin toiminnallisia vanhempainiltoja, joissa palautteen antaminen on yksi tapaamisen teemoista.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä vuosittainen asiakaskysely. Kyselyssä on kysymyksiä järjestämiseen, ympäristöön, hyvinvointiin, yhteistyöhön ja pedagogiaan liittyen. Kyselyssä on myös mahdollisuus kirjoittaa toiveita ja palautetta yksiköille sekä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestäjälle.

Osa asiakaskyselyn kysymyksistä koskettaa lasten kokemuksia. Lapsikohtaisessa esiopetussuunnitelmassa kysytään lasten toiveita ja esiopetuksessa koottava kasvun kansio antaa lapsille jatkuvan mahdollisuuden toiminnan arviointiin. Kotkan esiopetuksessa hyödynnetään sähköisiä ohjelmia lasten arviointitiedon kokoamiseksi esiopetussuunnitelman kehittämistyötä varten.

Esiopetussuunnitelman kehittämisestä vastaa varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija yhdessä esiopetuksen henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella on oma kehittämisryhmä, jossa on monipuolinen henkilöstön edustus. Lisäksi esiopetuksen esimiehet ja henkilökunta kokoontuvat säännöllisesti. Yksiköillä on vuosittain kehittämispäiviä. Esiopetuksen esimiehillä on säännöllisesti omia esimiespalavereja ja kehittämispäiviä. Lisäksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen hallinto kokoontuu säännöllisesti. Näissä tapaamisissa käsitellään vähintään kerran vuodessa esiopetussuunnitelman arviointia ja kehittämistä.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta[1]. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin[2] sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella[3]. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki[4], tasa-arvolaki[5], Euroopan ihmisoikeuksien sopimus[6] ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus[7].

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta[8]. Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.4.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja[9]. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa [10].

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden[11], ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia[12]. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja[13].

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiänsä kehittämistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta[14]. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta sekä lapsensa esiopetuspäivästä. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia[15]. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.[16]

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön (PoL 29 §). Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä totetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain (PoL 35 a, 36 ja 36 a §) mukaisia kasvatustieteellisiä ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista suunnitelmaa

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta[19]. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

[1] Perusopetuslaki (628/1998) 4§

[2] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

[3] Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom.

[4] Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

[5] Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

[6] Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

[7] YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

- [8] Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)
- [9] Perusopetuslaki (628/1998) 2 §
- [10] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2-4 §
- [11] Perusopetuslaki (628/1998) 9 § 2 mom.
- [12] Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.
- [13] Perusopetuslaki 6 § 1 mom. (1288/1999) ja Laki lasten päivähoidosta 11 b (1290/1999)
- [14] Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)
- [15] Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.
- [16] Perusopetuslaki (628/1998) 31 § 2 mom.
- [17] Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)
- [18] Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)
- [19] Perusopetuslaki 4 § 1 mom. ja 7 § 5 mom. (628/1998)

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Tehtävä osana oppimisen polkua

(Johdonmukainen kokonaisuus)

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

(Erityinen tavoite)

Valtioneuvoston asetuksen[1] mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

[1] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5§

(Esiopetus tavoitteellisena toimintana)

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)[2].

[2] Perusopetuslaki 16 a§ 1 mom. (628/1998)

(Esiopetuksen toimintatavat)

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

(Esiopetukseen osallistuminen)

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Opettaja ja huoltaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö kantavat yhdessä vastuun esiopetukseen osallistuvien lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

[0 kommenttia](#)

2.3 Arvoperusta

Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytyksensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa

terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajuaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatuskäsityksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta [1].

Esiopetuksessa noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakkoodotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate [2]. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

[1] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

[2] Yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom. (21/2004)

2.4 Oppimiskäsitys

Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omaan mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

0 kommenttia

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu

vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena[1]. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

[1] Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012

Paikallinen tarkennus toteutuksesta

Laaja-alainen osaaminen on jaoteltu osaamisen osa-alueiden mukaisesti erillisille sivuille. Osaamislauheet näkee tämän sivuston vasemmalla puolella.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

0 kommenttia

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

0 kommenttia

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsesä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävään elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

0 kommenttia

Monilukutaito

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsenyyttä ja saa uusia merkityksiä.

[0 kommenttia](#)

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

[0 kommenttia](#)

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan

elämäänsä vaikuttavissa asioissa[1]. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

[1] YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

0 kommenttia

2.6 Paikallisesti päätettävät asiat

2.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää keskustella, mitä tässä luvussa määrätyt esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen järjestäminen ja sitä ohjaavat velvoitteet paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen arvoperusta ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, kasvun ja oppimisen tukea ja oppilashuoltoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

Esiopetussuunnitelman luvun 2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet sisältöjä on syvennetty tässä luvussa vasemalla näkyvän sivuston mukaisesti. Eri osa-alueiden arviointi on osana esiopetuskokonaisuutta koskevassa arvioinnissa ja kehittämisessä, jota on kuvattu luvun 1.3 alla. Luvussa 4.5 arviointia käsitellään osana opetuksen kehittämistä ja osana lapsen oppimista.

Esiopetuksen järjestäminen

Esiopetuksen järjestäminen

Kotkassa esiopetus järjestetään lapsen ikäkauden ja edellytysten mukaisesti siten, että se edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Esiopetus tapahtuu yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa niin, että se turvaa lapsen hyvinvoinnin ja oikeus turvalliseen oppimisympäristöön toteutuu.

Esiopetus kuuluu Kotkassa Lasten ja nuorten lautakunnan alaisuuteen. Sitä järjestetään sekä päiväkodeissa että kouluissa. Hallinnollisesti se kuuluu varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen vastuualueelle. Kotkassa kaikki yksityiset varhaiskasvatuspalveluiden tuottajat toimivat palvelusetelituottajina ja he eivät virallisesti järjestä esiopetusta. Poikkeuksena on ruotsinkielinen

päiväkoti, jonka toiminta on osa ruotsinkielistä koulua. Koululla on esiopetuksen järjestämiseen koulukohtainen esiopetuslupa.

Kotkan kaupungin päiväkotij- ja kouluverkkoselvityksessä lähtökohtana on, että koulut ja päiväkodit muodostavat luontevan ja joustavan asuinalueelle rakentuvan kasvatus- ja opetuspalvelujen kokonaisuuden. Näin ollen uusissa hankkeissa huomioidaan esiopetuksen tilat aina osana perusopetuksen tiloja. Esiopetus ja esiopetuksen lasten varhaiskasvatuspalvelu toteutuu pääosin lapsen lähikoulun tiloissa tai niiden välittömässä läheisyydessä/yhteydessä.

Esiopetus järjestetään pääsääntöisesti koulujen työpäivinä, jolloin esiopetuksen osuus on neljä tuntia päivässä. Lukuvuodessa työpäiviä on 190. Esiopetuksessa noudatetaan kaupungin esiopetussuunnitelmaa, joka pohjautuu Opetushallituksen antamaan Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 –asiakirjaan. Esiopetusryhmillä on omat lukuvuosisuunnitelmat. Lisäksi jokaiselle lapselle tehdään lapsikohtainen esiopetussuunnitelma, jossa tarkastellaan lapsen toimintaa ja olemista mahdollisimman monesta näkökulmasta yhdessä esiopetuksen henkilökunnan ja lapsen vanhempien kanssa. Lapselle aikaisemmin varhaiskasvatuksessa tehty varhaiskasvatussuunnitelma, VASU, siirtyy nivelpalaverissa esiopetukseen.

Esiopetuksen ryhmäkoot noudattavat opetusministeriön suositusta:

- opetusryhmässä on 13 lasta
- opetusryhmässä on 20 lasta, jos esiopetusta antavan opettajan lisäksi ryhmässä työskentelee muu tehtävään soveltuvan ammatillisen koulutuksen saanut henkilö

Esiopetusta paikallisesti ohjaavat velvoitteet

Paikallisesti ohjaavat velvoitteet

Paikallisesti ohjaavat strategiat ja suunnitelmat

Kotkan kaupunkistartegian ja Lasten ja nuorten palvelustartegian mukaisesti esiopetuksen tulee tarjota lapsille mahdollisuus osallisuuteen ja opetuksen tulee huomioida erilaiset oppijat. Kotka on myös sitoutunut toimimaan kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti. Palveluissa halutaan korostaa käyttäjälähtöisyyttä ja asukkaiden vaikuttamismahdollisuutta. Tärkeänä nähdään myös turvallinen kasvu- ja toimintaympäristö sekä sen kehittäminen.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa 2011–2017 toimintaa ohjaaviksi arvoiksi nostetaan:

- terveys ja hyvinvointi,
- oikeudenmukaisuus,
- oppiminen ja ihmisenä kasvaminen,
- oman itsensä, toisten sekä ympäristön kunnioittaminen,
- välittäminen ja suvaitsevaisuus.

Lasten ja nuorten palveluiden yhteiset tavoitteet ovat:

1. Edistää lasten, nuorten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia
2. Tukea lasten ja nuorten myönteistä kasvua, kehitystä ja oppimista

3. Turvata lasten ja nuorten oikeus yhteisöllisyyteen, osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen

Kotkan esi- ja perusopetuksen kulttuuripolku rakentui opetussuunnitelmatyön rinnalla sekä samalla osaksi suunnitelmia. Kulttuuripolku turvaa vuosittaisia suunnitelmallisia työpajoja ja vierailuja jokaiselle luokka-asteelle esiopetuksesta yläkouluun eli kaikille kotkalaisille lapsille. Tavoitteena on, että lapsi tutustuu kotkalaiseen kulttuuriperintöön ja taide-elämään tekemisen kautta. Kulttuuripolussa jokaiselle luokka-asteelle on valittu oma taiteen tai kulttuurin ala. Esiopetuksessa kulttuurin ala on kirjasto. Lapset tutustuvat kirjastoon nimenomaan palveluna ja harrastuspaikkana.

Vanhempien osallisuus ja vuorovaikutus henkilöstön sekä huoltajien välillä

Esiopetuksessa yhteistyö ja vuorovaikutus huoltajien kanssa on päivittäistä. Tavoitteena on, että huoltaja saattaa lapsen tai hakee hänet esiopetuspaikasta. Huoltajien osallisuutta esiopetussuunnitelman arviointi- ja kehittämistyöhön kuvataan luvussa 1.3 sekä yhteistyötä esiopetuksen ja huoltajien välillä luvussa 3.4.

Kasvatuskeskustelut

Esiopetuksen toimintakulttuuriin kuuluvissa päivittäisissä huoltajien kohtaamisissa käydään myös kasvatukseen ja lapsen kehittymiseen liittyvää keskustelua. Lasten tai lapsiryhmän tilanteiden muuttuessa henkilökunta tarvittaessa kutsuu vanhemmat erikseen järjestyneeseen keskustelutilaisuuteen lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyen. Lisäksi osana lapsikohtaista esiopetussuunnitelmaa käydään vuosittain keskustelua lapsen kiinnostuksen kohteista, vahvuuksista, tarpeista ja luodaan yhteistyössä lapsikohtaiset tavoitteet.

Esiopetuksen oppimateriaalit ja -välineet

Esiopetuksen oppimateriaaleissa ja -välineissä korostuvat kokonaisvaltainen oppiminen, leikki sekä muut lapselle ominaiset toiminnan tavat (liikkuminen, tutkiminen, kokeileminen, taiteellinen toiminta). Esiopetuksessa ovat käytössä monipuoliset työtavat, joissa toiminnallisuus ja erilaiset oppimisympäristöt korostuvat. Monipuoliset työtavat mahdollistuvat, kun oppimisympäristöissä on riittävä määrä erilaisia

- leikkiin ja oppimiseen soveltuvia materiaaleja
- havainto- ja työvälineitä

Materiaalit ja välineet ovat sellaisia, että työtavat ovat sekä oppimisen kohde että väline (perusteet). Materiaalien ja välineiden kohdalla huomioidaan myös mahdollisuus pitkäaikaiseen käytettävyyteen.

Yleisesti Kotkan esiopetuksessa tavoitellaan sitä, että lapsikohtaisia työkirjoja ei tarvita. Lisäksi toteutuksessa huomioidaan, että lapsikohtaiset tehtäväpaperit ovat pieni osa oppimateriaaleja. Näihin ratkaisuihin ohjaa esiopetuksen oppimiskäsitys ja -ympäristö sekä toimintakulttuuri. Oppimiskäsitystä avataan opetussuunnitelman luvussa 2 ja oppimisympäristöä sekä toimintakulttuuria luvussa 3.

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on osa esiopetusta. Tieto- ja viestintäteknisten laitteiden tilannetta ja käyttöä esiopetuksessa kuvataan erillisessä TVT -suunnitelmassa. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa ja se on koko henkilöstön käytettävissä.

Esiopetuksen ruokailu

Ruokailu toteutuu koulun ruokalassa tai päiväkodin esiopetustiloissa. Koulussa esiopetusryhmä ruokailee ruokalassa sopivan rauhallisena hetkenä. Tällöin voidaan tukea lapsen itsenäisyyden

lisääntymistä ruokailutilanteessa. Rauhallinen ruokailu on esiopetusyksikön yhteinen hetki, jossa henkilökunnalla on mahdollisuus lasten yksilölliseen huomioimiseen.

Esiopetuksen ruokailutilanteissa tuetaan lapsia käyttämään hyviä tapoja, lasten säännöllistä ruokailurytmiä ja terveellisiä ravintotottumuksia.

Aamupala valmistetaan esiopetusyksikössä kun taas lounas ja välipala kuljetetaan yksikköön ruokatoimituksena. Ruokalista on esi- ja perusopetuksessa sisällöltään sama ja siitä vastaa ulkopuolinen toimittaja. Ruuan valmistaja vastaa myös dieettiruuista esiopetushenkilöstön ilmoituksen mukaisesti.

Turvallisuus

Esiopetusyksiköiden esimiehinä ovat päiväkotienjohtajat, jotka vastaavat yksiköiden turvallisuussuunnittelusta. Yksiköiden turvallisuussuunnitelma on osa päiväkodin turvallisuussuunnitelmaa ja se pohjautuu kuntakohtaiseen ohjeistukseen. Esiopetusyksiköt sijaitsevat alakouluilla, jolloin pelastautumissuunnitelma on yhteinen kyseisen koulun kanssa. Pelastautumisharjoitukset toteutuvat yhdessä koulun kanssa.

Koska Kotkassa esiopetusyksiköt ovat koulujen yhteydessä, niissä noudatetaan koulun yleisiä turvallista ja viihtyisää oppimisympäristöä tukevia toimintaohjeita. Esiopetuksen toimintakulttuuriin kuuluu, että lapset kokoavat henkilökunnan avustuksella ryhmän yhteiset toimintasäännöt. Säännöissä tulee huomioida esiopetusikäisten lasten ikätaso.

Perusopetuslaki 628/1998 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ® 29 § [perusopetuslaki](#)

Esiopetus osana Kotkalaista oppimisen polkua

Esiopetus ja kotkalainen oppimisen polku

Esiopetus muodostaa lapsen huolenpidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuuden, joka on suunniteltu ja järjestetty tavoitteellisesti. Se liittyy kiinteästi sekä varhaiskasvatukseen että perusopetukseen. Näin ollen se toimii linkkinä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä jatkumossa, jossa lapsuus kokonaisuudessaan nähdään merkittävänä ja arvokkaana.

Esiopetuksessa arvostava vuorovaikutus, monipuoliset oppimiskokemukset ja kannustava palaute vahvistavat lapsen minäkäistystä ja oppijaminäkuvaa. Esiopetuksen tarkoituksena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja antaa sopiva lähtökohta koulun aloittamiselle.

Kotkalaisen esiopetuksen toiminta-ajatus:

Esiopetus on oppimisen polulla varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välinen jakso. Esiopetuksessa lapsi kasvaa, leikkii ja oppii omien edellytystensä mukaan turvallisen, tavoitteellisen ja lapsuutta kunnioittavan toiminnan avulla. Esiopetus on vuorovaikutusta muiden lasten ja aikuisten kanssa. Esiopetuksessa lapsen luontainen kiinnostus saa tilaa ja lapsen minäkuva vahvistuu. Yhteistyössä vanhempien kanssa esiopetus tukee lapsen sujuvaa siirtymistä perusopetukseen.

Esiopetuksen tavoitteet määräytyvät toisaalta kunkin lapsen yksilöllisistä kehittymisen mahdollisuuksista ja oppimisedellytyksistä ja toisaalta yhteiskunnan tarpeista. Lapsen yksilöllinen kasvu, kehitys ja oppiminen sekä lapsen osallisuus yhteisöllisessä esiopetuksessa saavat vankan pohjan huoltajien ja esiopetushenkilöstön yhteistyöstä. Perheen asiantuntemus omasta lapsestaan ja esiopetushenkilöstön kokemus sekä osaaminen yhdistyvät, kun luodaan lapsen yksilöllisiä tavoitteita. Tavoitteet kirjataan lapsikohtaiseen esiopetussuunnitelmaan, jonka käytöstä on erilliset ohjeet verkkotallenteena. Kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvia lapsikohtaisia suunnitelmia käsitellään luvussa 5.7.

Lapsikohtaiset tavoitteet ja lasten mielenkiinnonkohteet toimivat pohjana esiopetuksen oppimisympäristöjen ja opetuksen suunnittelussa. Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelmassa leikki on merkittävä oppimisen ja vertaistoiminnan muoto.

Alkuluokkatoiminta

Kotkalaisen lapsen oppimisen polkuun kuuluu olennaisesti alkuluokkatoiminta. Toiminnassa esi- ja perusopetus ovat yhdessä suunnitelleet ja yhdessä toteuttavat opetuksellista yhteistyötä. Siinä korostuvat erityisesti matemaattiset ja kielelliset sisällöt. Alkuluokan toteuttamista varten yksiköt kokoavat suunnitelmarunгон, johon kirjataan käytännön toteutus ja yhteisesti sovitut teemat. Alkuluokan toteutuksessa huomioidaan esiopetuksen lasten tavoitteet ja kiinnostuksen kohteet.

Alkuluokkatoiminnassa esi- ja alkuopetuksen lapset työskentelevät yhdessä vaihtelevissa ryhmittymissä. Oppimisympäristöjä hyödynnetään alkuluokassa monipuolisesti ja työskentelyssä painottuvat toiminnalliset työtavat. Lapsia opettavat ja ohjaavat esi- ja perusopetuksen ammattilaiset. Ammattilaiset kokoontuvat ajoittain yhteen koko kaupungin tai kaupunginosan laajuisesti arvioinnin, vertaisvaihdon ja kehittämisen merkeissä.

Arvoperusta paikallisesti jaoteltuna

Arvot

1. Lapsi on ainutlaatuinen ja lapsuus on itseisarvo

Lapsen oikeus on

- tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisön jäsenenä
- ilmaista itseään ja ajatuksiaan ikätasonsa mukaisella tavalla, saada kokeilla
- oppia leikkien ja iloita oppimastaan (erilaiset tavat toimia ja oppia)
- hyvään opetukseen (kannustus ja oikeudenmukaisuus)
- mahdollisuus osallisuuteen (lasten että huoltajien)

2. Kulttuurinen moninaisuus on rikkaus

Se sisältää

- ammattilaisten avoimen ja kunnioittavan suhtautumisen (perheiden erilaisuus ja erilaiset tavat toimia)
- yhdenvertaisuuden periaatteen
- ihmisyden, sivistyksen ja demokratian

3. Kestävä elämäntapa on välttämätön

Ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen koskettavat

- vuorovaikutus- ja oppimisilmapiiriä lasten kesken, lasten ja aikuisten kesken, henkilökunnan ja huoltajien kesken sekä työyhteisössä
- oppimis-, työskentely- ja leikkiympäristöä
- vastuuta omasta toiminnastaan ja osallisuusmahdollisuutta yhteisiin päätöksiin
- tasa-arvoista ihmisten, perheiden, kulttuurien ja katsomusten kohtaamista sekä kohtelua
- mahdollisuutta osallisuuteen (lasten ja perheiden lisäksi myös henkilöstö)

Esiopetuksen oppimiskäsitys

Oppimiskäsitys ja paikalliset painotukset

Kotkalaisen esiopetuksen oppimiskäsitys

Kotkan esiopetuksen oppimiskäsitys rakentuu esiopetussuunnitelman perusteiden oppimiskäsitykseen, jossa vuorovaikutus on tietojen ja taitojen omaksumisen paikka. Keskeinen lasten vuorovaikutuksen muoto on leikki. Esiopetuksen perusteissa leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Lisäksi oppimiskäsityksessä korostuu oppimaan oppimisen tukeminen, tutkiva oppiminen sekä avoin oppimisympäristö.

Vuorovaikutus ja lapsen toiminnantavat

Lapsi nähdään esiopetuksessa sosiaalisena, leikkivänä, uteliaana ja aktiivisena oppijana. Lapsen kehittyminen ja oppiminen on kokonaisvaltaista. Toiminnallisuus, elämyksellisyys ja leikki toimivat oppimisprosessissa ohjaavina tekijöinä. Lapsi on usein leikin käynnistäjä ja hänellä on halua leikkiä yhdessä toisten lasten sekä aikuisten kanssa. Leikissä lapsi on tavallisimmin aktiivinen toimija. Luottamus omiin mahdollisuuksiin oppijana on leikissä vahvimmillaan. Leikkiä esiopetuksen toimintatapana käsitellään luvun 4.5 alakohdassa "Monipuoliset työtavat"

Toiminnallisuus on esiopetusikäisen lapsen oppimisessa olennaista. Leikin lisäksi toiminnallisuutta on:

- liikkuminen,
- tutkiminen,
- työtehtävien tekeminen,
- itsensä ilmaiseminen ja
- taiteellinen toiminta.

Vuorovaikutukseen ja toiminnallisuuteen pohjautuva oppimiskäsitys ohjaa Kotkan esiopetuksen pedagogiikkaa siihen tavoitteeseen, että lapsikohtaisia työkirjoja ei tarvita. Lisäksi toteutuksessa huomioidaan, että lapsikohtaiset tehtäväpaperit ovat pieni osa oppimateriaaleja.

Opettajan rooli

Opettajan rooli on oppimisen mahdollistaja sekä monipuolisen, positiivisen ja elämyksellisen oppimisympäristön rakentaja. Hänen tulee havaita leikin tarjoamat oppimismahdollisuudet ja hyödyntää niitä tietoisesti myös toiminnan suunnittelussa. Opettaja voi ruokkia lasten leikki-ideoita, tukea leikkiympäristöjä ja leikin kehittymistä. Opettaja auttaa lasta kohdentamaan huomion lapsen omaan ajattelu-, tutkimis- ja oppimistoimintaan sekä mahdollistaa erilaisen vertaisryhmän vuorovaikutuksen. Opetuksessa käydään keskustelua työskentelyn käynnistymisestä, etenemisestä, ratkaisujen tekemisestä ja luovista ideoista. Keskustelun myötä aikuiset ja lapset saavat kokemusta arvioivasta keskustelukuluttuurista.

Tutkiva toiminta ja oppiminen

Tutkivassa toiminnassa kohteena on koko lapsen maailma. Lapset ihmettelevät asioita luontaisesti toimiessaan ja leikkiessään. Esiopetuksen henkilöstö tarttuu lasten luontaiseen ihmettelyyn. Aikuinen itse on myös ihmettelijänä ja kysyy ihmettelyyn sekä tutkimiseen ohjaavia kysymyksiä. Muistilla ja dokumentoinnilla on tärkeä rooli tutkivassa toiminnassa.

Tutkivaan toimintaan ja oppimiseen liittyvät seuraavat huomiot:

- Luonto ja rakennettu (myös teknologinen) ympäristö tarjoavat kokemuksia.
- Tutkiva toiminta ja oppiminen ovat keskeisessä roolissa matemaattisten taitojen opettelussa sekä ympäristö- ja teknologiakasvatuksessa

Tutkivaan toimintaan ja oppimiseen kuuluu

- Havainnointi, tutkiminen, kokeilu, päättely
- Omien ratkaisujen keksiminen ja kokeilu (luovuus)
- Dokumentointi ja tulosten esittäminen eri välinein sekä keinoin

<http://legacy.nmi.fi/hyvaalku/wp-uploads/2016/02/Turja-LASTEN-TUTKIVA-TOIMINTA-JA-TEKNOLOGINEN-TOIMIJUUS-VARHAISKASVATUKSESSA.pdf> 11.3.2016)

Tutkivassa toiminnassa keräily, löytäminen ja monipuolinen retkeily ohjaavat oppimisympäristön monipuolista rakentelua ja eri ympäristöjen hyödyntämistä. Oppimisympäristöissä "vaellellaan" kaikkia aisteja käyttäen. Aarteita keräillään ja nimetään sekä niitä kuvaillaan. Aarteiden ominaisuuksia tutkitaan ja luokitellaan. Leikkiessään lapset luonnostaan tutkivat (mm. hiekka- ja vesileikit sekä kokeilut). Opettaja kohdentaa lasten huomion tutkimiseen esimerkiksi keskustelun kautta. Tutkiva toiminta monipuolistuu niin sanoituilla luontotutkimuksilla.

Tutkivan toiminnan kokonaisuus käynnistyy havainnoinin ja ihmettelyn kautta edeten tutkimiseen, kokeiluun sekä päättelyyn. Päättelyyn liittyy arviointia ja tämän jälkeen soveltaminen on mahdollista.

Lopuksi muodostetaan mielipide ja arvioidaan sitä. Arvioinnilla on tärkeä rooli tutkivan toiminnan kokonaisuudessa.

Tutkivaa toimintaa tukevat seuraavat kysymykset (tiedonpuu)

- Mitä jo tiedetään
- Mitä vielä halutaan tietää
- Miten tietoa voi saada eri aistein
- Miten tietoa saadaan apuvälineiden avulla
- Miten havaittu muistetaan

<http://legacy.nmi.fi/hyvaalku/wp-uploads/2016/02/Turja-LASTEN-TUTKIVA-TOIMINTA-JA-TEKNOLOGINEN-TOIMIJUUS-VARHAISKASVATUKSESSA.pdf>, 16.3.2016)

Avoin oppimisympäristö

Oppimisympäristön tulee olla avoin, mikä tarkoittaa, että oppimateriaalia ja -välineitä on monipuolisesti ja -aistisesti lasten ulottuvilla, heidän käytössä. Avoin oppimisympäristö mahdollistaa vastuunottamisen välineiden oikeasta käytöstä ja huollosta. Se tarjoaa lapselle tilaisuuksia leikkiin, muuhun toimintaan ja omaan rauhaan. Hetkessä syntyneille tutkimuksille löytyy nopeasti havainnointi- ja muuta tutkimusvälineistöä avoimesta oppimisympäristöstä. Fyysisten tilojen käyttö ei saa olla aikatauluun sidottua niin, että lasten toiminta häiriintyy tai keskeytyy ja jää lyhytjänteiseksi. Riittävän pitkä, keskeytymätön leikkiaika antaa lapselle mahdollisuuden päästä leikin alkuun kaikessa rauhassa, toteuttaa leikkinsä ja myös lopettaa se rauhassa. Hyvä leikkiympäristö on myös hyvä oppimisympäristö.

Laaja-alainen osaaminen Kotkalaisessa esiopetuksessa

Laaja-alainen osaaminen paikallisesti painotettuna

Esiopetuksen perusteissa nostetaan laaja-alaisen osaamisen painopisteiksi kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat.

Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vahvimmin vaikuttavat

- esiopetuksen työskentelytavat,
- oppimisympäristöt
- kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki.

Opeteltävien tietosisältöjen merkitys kehittymiselle on vähäisempi.

Esiopetuksen paikallisessa suunnittelussa ja toteutuksessa on todennäköistä, että laaja-alaisen osaamisen eri alueet tulevat korostumaan eri tavoin eri aikoina. Esiopetuksen perusteiden laaja-alaisesta osaamisesta tieto- ja viestintä teknologista osaamista sekä osallistumista ja vaikuttamista on täydennetty paikallisilla kuvauksilla.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen nostetaan tärkeäksi kansalaistaidoksi. Esiopetuksella on tärkeä rooli osallistua tämän kasalaistaidon tukemiseen, tarjota mahdollisuuksia taidon monipuoliseen käyttöön sekä turvata lasten hyvinvointi taidon käyttämiseen liittyen. Lasten turvallisuutta ajatellen on tärkeää tukea eettistä ja kunkin yksityisyyttä

kunnitoittavan käyttökulttuuri oppimista, siihen kasvamista.

Kotkan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on tieto- ja viestintätekniikan suunnitelma, jonka lähtökohta on jatkuvasti kehittyvä tietoyhteiskunta, varhaiskasvatussuunnitelma sekä esiopetuksen opetussuunnitelmanperusteet. Suunnitelmissa ja perusteissa linjataan opetettavia tieto- ja viestintätekniikan käyttötaitoja ja ohjataan vahvistamaan turvallista tvt-osaamista. Tieto- ja viestintätekniikalla voidaan tuoda paljon uudenlaista näkökulmaa ja toimintamalleja esiopetuksen oppimisprosesseihin. Samalla on muistettava että tieto- ja viestintätekniikka on yksi väline esiopetuksessa ja se ei saa olla hyväksi havaittuja kasvatus- ja oppimiskäytänteitä poissulkeva.

Osallistuminen ja vaikuttaminen sekä yrittäjäyys

Lapsen osallisuus mahdollistuu lapsen nostamien tavoitteiden ja kiinnostuksen kohteiden pohjalta. Omat tavoitteet ja esiopetukselle suunnatut toiveet kirjataan ylös lapsikohtaiseen esiopetussuunnitelmaan. Niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan esiopetusvuoden aikana.

Esiopetuksen toimintakulttuurissa lasten osallisuus mahdollistuu aikuisten läsnäolon kautta. Sen myötä aikuiset näkevät arjessa lasten esiin nostamat aloitteet, kehittämisideat ja arviointikeskustelut. Lapset tuovat mielenkiinnonkohteitaan esiin myös toiminnallisesti. Osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen edellytyksenä on toimintasuunnitelmat ja opetuksen toteutus, joissa on mahdollisuuksia valintojen tekemiseen, ideoiden ilmaisuun ja hyödyntämiseen. Samalla huomataan yksilön onnistuminen ja annetaan kannustavaa palautetta. Tämä palaute tukee itseluottamuksen vahvistumisen kautta osallisuutta ja osallistumista.

Esiopetuksen keskustelukulttuuri mahdollistaa päivän tapahtumien muistelun, kokemusten ja näkemysten vaihtamisen yhdessä. Esiopetuksessa toiminta on yhteisöllistä ja oppiminen erilaisissa ryhmissä tapahtuvaa. Omien ja yhteisten kokemusten pohdinta, näkemysten esilletuonti, neuvottelu ja toiminnan arviointi lisäävät lasten metakognitiivisia taitoja (taito nähdä, kehittää ja arvioida omaa oppimista, toimimista) sekä taitoja, joita yhteisössä tarvitaan. Aikuisten tehtävän on erilaisilla keinoilla tukea yhteenkuuluvuutta. Lapset ovat luonnollisesti osallisena opetuksen ja toiminnan suunnittelussa sekä arvioinnissa. He saavat kokemusta vaikuttamismahdollisuudesta esiopetuksen toimintakokonaisuuden eri vaiheissa, mikä vahvistaa toimintaan sitoutumista. Menetelminä opetuksessa käytetään esimerkiksi lasten kokouksia, toiminnan dokumentointia, käsitekartta- ja aikajanatyöskentelyä.

Toimijuuden ja osallisuuden kautta vastataan lapsen psykologisiin tarpeisiin ja ne tulevat tyydytetyiksi. Tarpeita ja niihin vastaamista voidaan luokitella Leena Turjan mukaan:

- Autonomian tarve - Omat aloitteet
- Yhteyden kokeminen toisiin lapsiin ja aikuisiin
- Pätevyyden ja onnistumisen tarve sekä kokemukset - lapset voivat osoittaa omaa kyvykkyyttään yhteisössä

Yrittäjäyys

Kotkan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toteutetaan yrittäjäyyskasvatusta. Sen sisältämät periaatteet ovat useassa kohtaa yhteneväiset esiopetuksen perusteiden kanssa. Yhteneväisyys toteutuu etenkin laaja-alaisessa osaamisessa ja oppimiskäistyksessä. Näillä perusteilla Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelmassa yrittäjäyyskasvatusta täydentää osallistumista ja vaikuttamista. Yrittäjäyyskasvatuksesta on Kotkassa koottu esimerkinomaisesti yksikkökohtainen yrittäjäyyskasvatussuunnitelmapohja, joka on henkilöstön käytettävissä.

Yrittäjyyskasvatus nähdään pääasiassa

- asennekasvatuksena,
- lähiympäristöön tutustumisena sekä
- elämässä tarvittavien taitojen oppimisena oman tekemisen kautta.

Toisten kunnioittaminen ja hyvien tapojen osaaminen antavat peruslähtökohdat elämässä pärjäämiseen ja itsetunnon kehittymiseen. Lapsia kannustetaan muunmuassa omatoimisuuteen, rohkeuteen ja pienien työtehtävien suorittamiseen. Oppimisympäristön tulisi tarjota mahdollisuuksia ja houkutella lasta harjoittamaan jokapäiväisessä elämässä tarvittavia taitoja ilman, että siinä jatkuvasti tarvitaan aikuisen apua. Omatoimisuutta tukevat tehtävät vahvistavat lapsen sisäistä yrittäjyyttä – Minä osaan itse! Yrittäjyyskasvatuksen elementtejä hyödynnetään lähes kaikessa esiopetuksessa toteutettavassa toiminnassa.

Oppiminen on tutkimista, kokeilua, havainnointia, jäljittelyä, aktiivista uuden omaksumista ja jo opitun uudelleen jäsentymistä. Aikuisen tehtävänä on antaa tukea tiedonetsinnässä ja luoda puitteet kiireettömälle, luovalle ja innovatiiviselle toiminnalle. Rakentava, pohtiva ja virheet salliva lähestymistapa tuottaa syy-seuraussuhteiden oivaltamista ja edesauttaa itsetunnon ja luovuuden kehittymistä. Lapsen yrittäjyyden tukeminen on tärkeä osa oppimisvalmiuksien kehittämisessä. Yrittäjyyskasvatuksen kautta tuetaan luovuutta, uteliasuutta uusien asioita kohtaan, oma-aloitteisuutta, vastuuntuntoisuutta, yhteistyökykyisyyttä ja pitkäjänteisyyttä.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään tukemaan esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä huomioidaan se, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa aina sen piirissä oleviin huolimatta siitä, että tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan

ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Osallisuus ja yhteinen vastuunotto

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Osallisuus voi mahdollistua esiopetuksen arjessa lapsille eritavoin ja eri asteisesti. Esiopetuksessa jatkuu varhaiskasvatuksen osallisuuskäytännöt. Lasten kokemukset osallisuudesta vaihtelevat yksilöittäin ja ryhmän osalta. Olemassaolevat kokemukset vaikuttavat myös siihen kuinka lapsi suhtautuu osallisuuteen.

Osallisuus valuu toimintakulttuurin tasolta oppimiskokonaisuuksien toteutumiseen asti.

Opettajan ja hoitajan suunnittelemassa toiminnassa osallisuus voi tarkoittaa valintamahdollisuuksia. Lapset valitsevat itselleen tai ryhmälle esimerkiksi liikuntahekellä sopivan tavan liikkua tai käden töissä parhaimmat materiaalit. Lasten osallisuus voi koskettaa yhteisen toiminnan suunnittelua. Osallisuus voi edetä siihen asti, että lapset suunnittelevat, valmistelevat ja lopulta toteuttavat toimintaa koko ryhmälle. Esiopetusikäinen lapsi tarvitsee pitkäkestoiseen prosessiin aina opettajan pedagogista tukea.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Lapsen omaehtoiselle liikunnalle annetaan päivittäin tilaa ja siihen kannustetaan. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa 6 kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen. Hyvä oppimisympäristö tukee myös lapsen luontaista liikkumista ja tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen ohjattuun liikuntaan sekä sisä- että ulkotiloissa.

Oppimisympäristön keittämistä ohjaavat esiopetuksen arvoperusta, oppimiskäsitys, opetuksen toteuttamisen periaatteet sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Kehittämisessä huomioidaan lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteet ja yksilölliset tarpeet.

Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä[1]. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Oppimisympäristö ei rajoitu sisätiloihin, vaan toimii osana ympäröivää yhteisöä. Luonto ja rakennettu kulttuurimaisema ovat tärkeä osa oppimisympäristöä. Kotkan kulttuuripolun painopiste esiopetuksen kohdalla on kirjastorakennus ja asiakkaana toimiminen siellä. Tämä ohjaa laajemminkin käyttämään yhteistyökumppaneiden (mm. kulttuuri- ja liikuntatoimen) tarjoamia mahdollisuuksia.

Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

[1] Valtioneuvoston asetus 4 § (422/2012)

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyö on suunnitelmallista. Sitä kehitetään ja arvioidaan koko esiopetuksen osalta vuosittaisen asiakaskyselyn kautta.

Yhteistyö esiopetuksessa

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö on tehnyt yhteistyötä jo opetussuunnitelman laadintavaiheessa. Opetussuunnitelmayhteistyö ja pedagogisen yhteistyön jatkuminen mm. alkuluokkatoiminnan muodossa kehittää varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. Opetukselliseen yhteistyöhön perustuva alkuluokkatoiminta mahdollistaa sen, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstö tutustuu käytännössä toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin. Lisäksi yhdessä perusopetuksen kanssa sovitut kasvun ja oppimisen tukemiskäytännöt (mm. kolmiportaisen tuen eteneminen ja nivelvaiheikäytännöt) vahvistavat lapsen oppimispolun yhtenäisyyttä.

Lasten ja nuorten palveluihin kuuluvat opetustoimen, päivähoidon ja varhaiskasvatuksen vastualueet, hyvinvointineuvolan vastuualue sekä nuorisotyön yksikkö. Hyvinvointineuvolan vastuualueeseen kuuluvat lastenneuvolat, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ja varhaisen tuen yksikkö. Palveluita ohjaa kulloinkin kirjatut yhteiset toimintasuunnitelmat. Suunnitelmat linjaavat saumattoman yhteistyön lasten ja nuorten palveluiden sisällä. Sosiaali- ja terveydenhuollon vastualueet (myös lastensuojelu) osallistuvat yhteiseen palveluiden suunnitteluun moniammatillisessa Kasva Kotkassa -työryhmässä. Tämän yhteistyön pohjalta on laadittu Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jota toteutetaan, seurataan ja arvioidaan moniammatillisessa ja – hallinnollisessa yhteistyössä. Yhteiset toimintamallit mahdollistavat hyvän tiedonkulun.

Osana lapsikohtaista esiopetussuunnitelmaa esiopetusryhmän lastentarhanopettaja tekee jokaiselle lapselle psykososiaalisen hyvinvoinnin arvion. Arvion osalta on ohjeistettu yhteistyö vanhempien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa. Myös tuen anatomiseen liittyvien asiakirjojen ja tuen toteuttamisen osalta on yhteistyö yhtenäisesti ohjeistettu. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla[1].

[1] Perusopetuslaki 47a (1267/2013)

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajat ja yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvu ympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtymävaiheet

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskeissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrosta noudatetaan voimassa olevia säännöksiä^[1]. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

[1] Perusopetuslaki 40-41 § (642/2010)

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt
- esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt

- yhteistyön tavoitteet ja käytännöt esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien kanssa sekä siirtymävaiheissa
- yhteistyön eri osa-alueiden arvioinnin käytännöt.

Opetuksen järjestäjä huolehtii, että kukin esiopetuksen toimintayksikkö voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä. Täsmennykset voidaan kirjata joko yksikkökohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/ tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

Toimintakulttuurin määritelmä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan:

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri kokonaisuutta on syvennetty paikallisilla kuvauksilla vasemmalla näkyvän sivuston mukaisesti. Näiden eri osa-alueiden arviointi kuuluu esiopetuskokonaisuutta koskevaan arviointi- ja kehittämistoimintaan. Esiopetuksen arviointi ja kehittämiskokonaisuutta on kuvattu luvun 1.3 alla. Luvussa 4.5 arviointia käsitellään osana opetuksen kehittämistä ja osana lapsen oppimista.

[0 kommenttia](#)

Toimintakulttuuri

Toimintakulttuurin osatekijät ja kehittäminen

Toimintakulttuurin kehittämistyön tavoitteena on ammatillisesti motivoitunut henkilökunta ja lasten hyvinvoinnin ja sujuvan oppimisen polun turvaaminen. Kehittämisessä johtamistyöllä, henkilöstön ja lasten osallisuudella ja sitoutuneisuudella yhteisiin toimintatapoihin on keskeinen rooli. Kotkan kaupungin henkilöstöpalveluiden henkilöstöstrategia ja hyvinvointisuunnitelmat tukevat johtajuutta,

ammattillista työtettä ja työyhteisön turvallista toimintaa.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kuntatason pedagoginen tuki toteutuu yhteisten koulutusten ja kehittämistyön kautta. Kehittämistyössä hyödynnetään varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ammattilaisista koottua kehittämissyhmää. Kehittämistyö on osa varhaiskasvatuksen johtoryhmän työskentelyä ja alueittaisia esiopetuksen esimiesten palaverieja. Päiväkodin johtajalla on pedagoginen vastuu yksikkönsä esiopetuksesta. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uudenlaisia oppimisympäristöratkaisuja sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat muu varhaiskasvatus, opetustoimi, perhepalvelut (lastenneuvola, koulutreveydenhuolto, terapiapalvelut, perhetyö, kuraattoripalvelut...) ja lasten kulttuuri.

Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea. Se toteutuu varhaiskasvatuksen johtoryhmän, esimiespalaverien, yksiköiden suunnittelupäivien, viikkopalaverien sekä kehittämiskeskustelujen kautta. Työvälineinä arvioinnissa on asiakas- ja henkilöstökyselyt, päivittäinen ja yksikkökohtainen yhteistyö vanhempien kanssa, kirjatut työprosessit sekä kasvatus- ja opetustoiminnan auditointikäytäntö.

Kehittämisen näkökulmasta paikallisessa opetussuunnitelmassa korostuu seuraavat tavoitteet:

1. **Tukea kulttuurista monimuotoisuutta, arvostus ja tutustuminen - itsetunto ja toisen arvostaminen, äidinkielen arvostaminen, suomen kielen edistyminen lisää tasa-arvoa**
2. Avoin vuorovaikutus ja yhteisöllisyys, on osa Kotkan kaupungin henkilöstöstrategiaa
3. **Leikki olennainen osa toimintakulttuuria**, varhaiskasvatukseen soveltuva pedagogia käytössä, miten huolehditaan siitä, että leikki on monipuolista, erilaisia leikkiympäristöjä, miten hyödynnetään
4. **Osallisuuden vahvistaminen**

Esiopetuksen toimintakulttuurissa osallisuus mahdollistuu, kun aikuiset ovat läsnä lapsille huomioiden lasten arjessa esiin nostamat aloitteet, kehittämissideat ja arviointikeskustelut. Esiopetuksessa luotu keskustelukulttuuri mahdollistaa päivän tapahtumien muistelun, kokemusten ja näkemysten vaihtamisen. Lisäksi lapset ovat osallisena opetuksen arvioinnissa ja suunnittelussa erilaisten toiminnan seuraamiseen ja tarkasteluun käytettyjen menetelmien kautta. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten kokoukset, käsitekartta- tai aikajanatyöskentely. Osallisuutta, osallistumista ja vaikuttamista on syvennetty luvun 2.6 alla laaja-alainen osaaminen osuudessa.

Oppimisympäristö

Oppimisympäristö

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden velvoitteet (luku 3.2) oppimisympäristöjen osalta ovat käytössä kaikissa esiopetusyksiköissä. Perusteissa kuvataan, että monipuoliset työtavat mahdollistuvat, kun oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Oppimisympäristöjen tulee olla lapsia motivoivia, aktivoivia, vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa sekä mahdollistaa toiminnalliset työtavat. Esiopetuksen opettajat ja kasvattajat vastaavat, että oppimisympäristöt suunnitellaan ja rakennetaan lasten tavoitteita, vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita vastaaviksi. Lapsilla tulee olla mahdollisuuksia osallisuuteen oppimisympäristöjen suunnittelussa että rakentamisessa.

Esiopetussuunnitelman perusteet ohjaavat käyttämään aktiivisesti oppimisympäristöinä ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa, rakennettua ympäristöä ja yhteistyökumppaneiden (esimerkiksi opetus-, kulttuuri-, kirjasto- ja liikuntatoimi) tarjoamia mahdollisuuksia. Oppimisympäristöjen tavoitteena on turvata kokonaisvaltainen oppiminen sekä kannustaa yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Avoim oppimisympäristö

Kotkan esiopetuksen oppimisympäristöön kuuluu avoin oppimisympäristö - käsite, jota oppimisympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan.

Oppimisympäristön tulee olla avoin, mikä tarkoittaa, että oppimateriaalia ja -välineitä on monipuolisesti ja -aistisesti lasten ulottuvilla, heidän käytössä. Avoin oppimisympäristö mahdollistaa vastuunottamisen välineiden oikeasta käytöstä ja huollosta. Se tarjoaa lapselle tilaisuuksia leikkiin, muuhun toimintaan ja omaan rauhaan. Fyysisten tilojen käyttö ei saa olla aikatauluun sidottua niin, että lasten toiminta häiriintyy tai keskeytyy ja jää lyhytjänteiseksi. Riittävän pitkä, keskeytymätön leikkiaika antaa lapselle mahdollisuuden päästä leikin alkuun kaikessa rauhassa, toteuttaa leikkinsä ja myös lopettaa se rauhassa. Hyvä leikkiympäristö on myös hyvä oppimisympäristö.

[Lisää arviointi](#)

Yhteistyö

Tavoitteet ja kuvaus yhteistyön toteutuksesta

Yhteistyön tavoitteet

Lasten ja nuorten palveluiden tavoitteena on päällekkäisen työn karsiminen ja sitä kautta syventää yhteistyötä yhdessä tehtävää työtä kohti. Tähän päästään yhteisen työn tavoitteen kirkastamisen ja eri ammattilaisten työvastuisiin tutustumisen kautta. Lapset ja huoltajat ovat yhteisiä ja parhaimmillaan yhteistyö sujuu luottamuksen ilmapiirissä saumattomasti. Lisäksi yhteistyön toimintakulttuurin tulee olla arvioivaa ja kehittävää. Yhteistyötä linjaavat yhteiset strategiat ja suunnitelmat.

Kotkan kaupungin palveluiden ulkopuolisten tahojen kanssa tärkeimmät tavoitteet ovat saumaton yhteistyö, oikea-aikainen tiedottaminen ja yhteistyön säännöllisyys.

Huoltajien ja lasten kanssa tehtävässä yhteistyössä on olennaista molemminpuolinen kunnioitus ja luottamuksen syntyminen. Tähän tavoitteeseen pääsemisestä huolehtii esiopetuksen henkilökunta. Lisäksi yhteistyön tulee tarjota huoltajille ja lapsille mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen. Yhteistyötä linjaavat asiakaskysely, esiopetussuunnitelma ja esiopetuksen toteuttamiseen liittyvät ohjeistukset.

Paikallisen yhteistyön toteutuminen

Yhteistyö on paikallisesi jaoteltu ammatilliseen yhteistyöhön ja yhteistyöhön huoltajien kanssa. Yhteistyön arviointia ja kehittämistä toteutetaan esiopetuksen yleisen arvioinnin sisällä sekä yhteistyötä tehtäessä.

Ammatillinen yhteistyö

Ammatillinen yhteistyö

Lasten ja nuorten palveluiden strategia tukee palveluiden toteuttamista saumattomassa yhteistyössä. Suunnitelmia koordinoidaan ja yhteistyötä eri palvelu- sekä vastuualueiden kesken linjataan hyvinvointia tukevissa yhteistyöryhmissä (Hyvinvointistrategia, Kasva Kotkassa -ryhmä) sekä säännöllisesti toteutuissa yhteistyöpalavereissa. Yhteistyö on tiiviimpää palveluiden välisten nivelvaiheiden kohdalla sekä kasvun ja oppimisen tuen asioissa. Käytännössä yhteistyö toteutuu suunnittelijoiden yhteistyönä, erilaisissa toistuvissa tai tilannekohtaisissa ammattilaisten palavereissa, koulupolun jatkuvuutta koskevissa yhteistyöryhmissä ja ajoittain yhteisten koulutusten muodossa.

Esiopetus on varhaiskasvatuksen hallinnoimaa ja esiopetusyksiköt sijaisevat koulujen kanssa samoissa tiloissa tai koulun välittömässä läheisyydessä. Tämä järjestämistapa antaa hyvän lähtökohdan säännölliselle yhteistyölle. Esiopetusikäisen lapsen varhaiskasvatus pyritään järjestämään esiopetuksen kanssa samoissa tiloissa ja saman henkilökunnan toimesta. Yhteistyö ja tiedon kulku lasta koskevissa asioissa on tällöin saumatonta. Kotkalaisen lapsen oppimisen polkuun kuuluu olennaisesti alkuluokkatoiminta. Toiminnassa esi- ja perusopetus ovat yhdessä suunnitelleet ja yhdessä toteuttavat opetuksellista yhteistyötä. Siinä korostuvat erityisesti matemaattiset ja kielelliset sisällöt. Alkuluokkatoiminnasta laaditaan yksikkökohtainen suunnitelmarunko. Alkuluokkaan kuuluvan yhteistyön määrä ja muoto vaihtelevat yksiköittäin.

Esiopetuksessa toteutuu kaksi nivelvaihetta. Ensimmäinen on siirtymä varhaiskasvatuksesta tai kotoa esiopetukseen ja toinen esiopetuksesta perusopetukseen. Lapsen aloittamisprosessi varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on henkilöstön kanssa yhteisesti kirjattu. Tämä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen prosessikuvaus tukee yhdenvertaista perheiden kohtaamista ja turvaa heidän osallisuuden aloittamistilanteessa. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen jatkumisesta huolehditaan erityisesti lapsen siirtyessä muusta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen. Nivelvaiheikäytännöt on ohjeistettu erikseen ja niistä on tiedotettu myös yksityisiä palveluntuottajia. Kasvun ja oppimisen tuen yhteistyötä kuvataan luvussa 5.7.

Kouluterveydenhuolto on mukana esiopetusikäisen lapsen psykososiaalisen hyvinvoinnin tarkastelussa sekä vastaamassa yhdessä esiopetuksen kanssa siinä nousevaan huoleen. Yhteistyöstä on kirjallinen kuvaus, joka on henkilöstön käytettävissä. Neuvolan kanssa yhteistyö ja yhdessä tehtävä työ käsittää säännöllisiä kokoontumisia, jotka pääosin ovat alueellisesti toteutettuja. Tapaamisissa käydään vuoropuhelua yhdessä tehtävästä työstä, vahvistetaan toimivia käytäntöjä ja tarvittaessa kehitetään niitä. Lisäksi lapsikohtaisten suunnitelmien kohdalla neuvolan terveydenhoitajat ovat tarvittaessa mukana moniammatillisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatuksen ja neuvolan henkilöstö osallistuu ajoittain samoihin koulutuksiin. Yhteistyötä avataan lisää tässä opetussuunnitelmassa kasvun ja oppimisen tuen kohdalla sekä oppilashuoltoa käsittelevässä luvussa.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Yhteistyö huoltajien kanssa

Esiopetuksessa on tärkeää luoda luottamuksellinen yhteys sekä kunnioitus esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kesken lapsen viihtyvyyden, turvallisuuden, kasvamisen ja oppimisen tueksi. Esiopetuksen aikana henkilöstöllä ja huoltajilla on lapsesta yhteinen kasvatusvastuu. Tämä vastuu koostuu esiopetushenkilöstön osaamisesta ja kokemuksesta sekä huoltajien asiantuntijuudesta omasta lapsestaan. Esiopetuksen opetus- ja kasvatushenkilöstö vastaa siitä, että yhteistyö käynnistyy ja sitä ylläpidetään. Yhteisen kasvatusvastuun tuloksena jokainen lapsi saa mahdollisimman paljon oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea.

Esiopetusvuoden alkaessa huoltajat laativat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kanssa sopimuksen, johon kootaan lapsen ja perheen tietoja sekä tarpeita. Siinä selvitetään ja sovitaan huoltajien kanssa lasta koskevien asioiden käsittelystä. Sopimuksen laadinnan tai päivityksen yhteydessä huoltajille kerrotaan varhaiskasvatuksen järjestämisestä sekä yhteistyön merkityksestä esiopetuksessa. Sopimus on sähköisesti esiopetuksen henkilökunnan saatavilla. Osa sopimuksen tiedoista siirretään sähköiseen asiakasjärjestelmään.

Kasvatuskeskustelut ja lapsikohtainen esiopetussuunnitelma

Lapsikohtaisessa esiopetussuunnitelmassa huoltajiin, esiopetuksen lastentarhanopettajien ja varhaiskasvattajien yhteistyövälineenä on lapsikohtainen suunnitelmalomake, jonka avulla luodaan kuvaa esiopetuksessa olevasta lapsesta. Lomakkeessa kuvataan kasvattajien näkökulmasta lapsen tapaa toimia, hänen valmiuksiaan, vahvuuksiaan ja kehittämishaasteitaan. Esiopetuksen lastentarhanopettaja vastaa, että huoltajien kanssa käydään kasvatuskeskustelu. Keskustelussa lapsikohtaisen suunnitelmalomakkeen pohjalta sovitaan lasta koskevista asioista. Näitä ovat mm. lasten tavoitteet, keinot niiden saavuttamiseksi ja tarvittavat tukitoimet.

Esiopetuksessa tavoitteena on, että huoltaja saattaa lapsen esiopetuspaikkaan ja hakee hänet sieltä. Tällä turvataan lapsen parhaaksi toteutuva, huoltajien ja esiopetuksen henkilökunnan välitön kanssakäyminen sekä tiedon vaihto. Päivittäinen kanssakäyminen mahdollistaa tarvittaessa nopean puuttumisen asioihin. Kohtaamisten lisäksi tietoa välitetään paperisten ja sähköisten viestimien kautta. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kehitetään jatkuvasti sähköisen viestinnän, pedagogisen portaalin ja sosiaalisen median käyttömahdollisuuksia.

Huoltajien ja esiopetushenkilökunnan yhteisissä tapaamisissa avataan yhteisesti esiopetuksen suunnitelmia, järjestämistä, kasvun ja oppimisen tukea ja oppilashuoltoa. Huoltajille selvennetään kodin ja esiopetuksen välistä yhteistyötä sekä siihen osallistumista. Yhteiset tapaamiset toteutuvat vähintään kerran vuodessa ja niissä on mahdollisuus myös huoltajien keskinäiselle keskustelulle.

Esiopetuksen opetussuunnitelma on luettavissa sähköisesti kaupungin sivuilla ja yksikön oma suunnitelma on huoltajien tarkasteltavissa kussakin esiopetuspaikassa. Esiopetusikäisen lapsen päivähoito pyritään järjestämään esiopetuksen kanssa samoissa tiloissa ja saman henkilökunnan toimesta. Yhteistyö ja tiedon kulku lasta koskevista asioista on tällöin sujuvaa.

Siirtymävaiheet

Siirtymävaiheet

Lapsen aloittamisprosessi varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on henkilöstön kanssa yhteisesti kirjattu. Siinä eri työntekijöiden vastuut ja huoltajien kanssa tehtävä (aloittamiseen liittyvä) yhteistyö on kuvattu. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteinen prosessikuvaus tukee yhdenvertaista perheiden kohtaamista ja turvaa heidän osallisuuden aloittamistilanteessa.

Siirtymävaiheyhteistyö on kirjattu erikseen. Kirjauksessa on kuvattu varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyö ja vastuut koskien siirtymävaiheikäitä. Siirtymissä huomioidaan salassapitosäädökset ja huoltajien sekä lasten mahdollisuudet osallisuuteen.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

Toteuttamisen periaatteet luvussa paikalliset ratkaisut kuvataan oppimiskokonaisuuksien osalta luvussa 4.3. Muuten paikallinen käytäntö avataan luvussa 4.5

0 kommenttia

4.1 Monipuoliset työtavat

Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se,

että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointiin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

0 kommenttia

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta[1]. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

[1] Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998); Perusopetusasetus 14 § 2 mom. (852/1998)

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä[2]. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvu ympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

[2] Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012)

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla[3]. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

[3] Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan[4].

[4] Perusopetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin[5]. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

[5] Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus[6]. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

[6] Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

0 kommenttia

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet (kuvio 1). Yhteiset tavoitteet

perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia. Se tarjoaa monipuolisen perustan lasten osaamisen edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana.

Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa. Lisäksi heidän taitonsa kehittyvät vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Ilmaisun monet muodot

Ilmaisun monet muodot

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä.

Keskeisinä oppimiskokonaisuuden tehtävänä on **kehittää lasten ilmaisua ja eri ilmaisumuotojen ajattelutaitoja**

- **harjoittamalla** musiikillisia, kuvataiteellisia, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun **perustaitoja**. Samalla tutustutaan eri työskentelyvälineisiin ja materiaaleihin.
- **tutustumalla** kulttuurin ja ilmaisun **eri muotoihin**. Se vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja, monilukutaidon kehittymistä sekä suhdetta ilmaisun eri muotoihin.
- **käyttämällä** eri ilmaisumuotoja esiopetuksen arjessa ja juhlissa. Se tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Lasten osallisuus toteutuu luovan prosessin kaikissa osa-alueissa. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Hieno- ja karkeamotoriset taidot kehittyvät ilmaisun perustaitojen harjoittelussa. Toiminnan suunnitteluun sisällytetään näiden monipuolinen toteutuminen. Ilmaisun keinot ovat keskeisessä roolissa harjoiteltaessa silmän ja käden yhteistyötä. Eri oppimiskokonaisuudet limittyvät toisiinsa toiminnassa, esimerkiksi draama ja kielen rikas maailma.

Lasten osallisuus tulee näkyä kaikessa ilmaisun perustaitojen harjoittelussa. Ilmaisun harjoittelussa korostetaan yhdessä tekemistä. Varsinaiset yksittäiset tuotokset eivät ole pääosassa. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat itse toimintaa aikuisen avulla.

Käsityöt

Käsityöt

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa.

Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityön, joka käsittää useamman kuin yhden työvaiheen. Tämä prosessi nivoutuu erityisesti minä ja meidän yhteisöimme oppimiskokonaisuuden teknologiakasvatukseen. Dokumentointi on olennainen osa työprosessia. Työskentelyssä hyödynnetään paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Opetuksessa tutustutaan paikalliseen käsityöhön ja käsityöperinteeseen. Paikallisten käsityötaitajien osaaminen, Vellamon ja Maakuntamuseon tarjonta sekä Lasten kulttuuriviikot monipuolistavat oppimisympäristöjä ja opetusta.

Pehmeiden materiaalien perustaitojen esimerkit

- lankatyöt (esim. punonta, sormivirkkaus, pujottelu, tupsu)
- ompelutyöt (esim. peruspistot, ompelukuvat)
- kankaanpainanta
- huovutus (märkä- ja neulahuovutus)

Kovien materiaalien perustaitojen esimerkit

- naulaaminen
- sahaaminen
- poraaminen
- pintakäsittely mm. hiominen

Kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus

Kuvallinen ajattelu ja ilmaisuus

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi

- taideteoksia,
- median kuvia,
- esineiden muotoilua sekä
- rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita.

Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi

- väreihin,
- muotoihin,
- materiaaleihin,
- tekijään,
- esitysyhteyteen ja
- kuvien herättämiin tunteisiin.

Kuvailmaisun ja kuvallisen ajattelun sisällöt tai aiheet nousevat olemassaolevista konkreeteista kohteista ja kuvista. Lasten leikit ja tunnekokemukset nostavat teemoja kuvalliseen ilmaisuun. Samoin lapsiryhmän yhteiset kokemukset ja elämykset. Kuvallisen tuottamisen aiheiden tulee ruokkia kuvallista ajattelua monipuolisesti, mahdollistaa yksilölliset ratkaisut ja lopputulokset sekä virittää mielenkiinto kuvalliseen ilmaisuun.

Esiopetuksessa tutustutaan ympäristötaiteeseen ja arkkitehtuuriin. Paikallisesti hyödynnetään veistospuistoa, puistoja ja kadunvarsitaideteoksia, kirkkoja ja muita merkittäviä rakennuksia sekä alueita lähiympäristössä. Lisäksi esiopetuksessa osallistutaan lasten kulttuuriviikkoihin.

Kuvailmaisun ja kuvallisen ajattelun jaottelu

Lasten kokemusmaailmaan ja kiinnostuksen kohteisiin pohjautuvaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen hyödynnetään tarpeen mukaisesti jaottelua sekä tekniikoiden ja materiaalien kuvauksia. Jaottelu antaa tukea lasten kuvailmaisuun ja kuvalliseen ajatteluun sekä esiopetuksen suunnitteluun.

1. Värioppi- ja värikokeilu
2. Välineisiin ja materiaaleihin tutustuminen monipuolisesti

Huomioita välineistä ja materiaaleista (lisää alla kohdassa 3.)

- erilaiset piirtimet

- erilaisten papereiden käyttötarkoitus
- monipuoliset kuvailmaisun materiaalit ja välineet

3. Tekniikoihin tutustuminen ja niiden yhdistäminen

Tekniikoiden jaottelua ja esimerkkejä

- piirtäminen ja piirtämiin tutustuminen (esim. lyijy- ja värikynät, hiili, vahaliidut, tussit)
- maalaus (esim. vesi-, peite-, akryyli- ja valmisvärit)
- painanta vai grafiikka (esim. lino-, styrox- ja solumuovipainanta, kaakeli- ja lasilevypainanta, kohopainanta, kangaspainanta)
- muovailu (esim. savi, muovailuvaha, erilaiset massat)
- kollaasi- ja sekatekniikat: liimaaminen, leikkaaminen, repiminen ja pistely; paperiaskartelu; pujottelu, taittelu; rypistely; rakentelu (esim. luonnon- ja kierrätysmateriaalit, ympäristötaide sekä teknologiakasvatus)

4. Kuvaaminen ja kuvan tulkinta

- valokuva
- liikkuvakuva
- erilaiset taideteokset

Musiikillinen toiminta

Musiikillinen toiminta

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista. Sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan rytmiiän, kuuntelun, laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Opetuksen tulee olla luonteeltaan rohkaisevaa ja kannustavaa, jotta erilaisilla musiikillisilla taidoilla "varustetut" lapset säilyttävät motivaation musiikilliseen tuottamiseen. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoja, voimaa ja sointivärejä (musiikin peruskäsitteet) musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä ja ilmaisullisesta ideoinnista yhdessä.

Opetuksessa tutustutaan monipuolisesti suomalaiseen ja monikulttuuriseen musiikkiin sekä hyödynnetään paikallista musiikkitarjontaa esimerkiksi Kymi Sinfonietta ja Lasten kulttuuriviikot.

Musiikillinen toiminta jakautuu alla oleviin osa-alueisiin, joiden monipuolista ymmärtämistä avataan sisältöesimerkeillä:

Rytmiikka

sisältöesimerkkejä

- tavu- perus-, sana- ja melodiarytmi
- tempo
- tauko
- voimavaihtelut (hiljaa/voimakkaasti, hiljentyen/voimistuen)

Laulu

sisältöesimerkkejä

- laulamaan rohkaiseminen
- yhdessä laulaminen
- erilaisten laulujen laulaminen
- erilaisten voimavaihteluiden ja sointivärien (duuri/molli) huomioinen

Soitto

sisältöesimerkkejä

- kehosoitimien käyttö, yhteisen sykkeen löytäminen
- melodia- ja rytmisoittimien käyttö, lapset ideoivat soittamistapoja
- omien soittimien suunnittelu, toteutus ja käyttö (hyödyntäen ympäristöstä löytyviä "soittimia" ja olemassa olevaa materiaalia)
- oman musiikin tekeminen

Kuuntelu

sisältöesimerkkejä

- keskittynyt kuunteleminen ja rentoutuminen
- kuuntelun käyttö osana toimintaa
- eri tyylilajien kuuntelu

Suullinen ja kehollinen ilmaisu

Suullinen ja kehollinen ilmaisu

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Kehollinen ilmaisu on tiiviisti yhteydessä "kasvan ja kehityksen" oppimiskokonaisuuteen. Lasten mielikuvituksen aiheita kerätään lasten kanssa keskustellen kuin myös havainnoimalla lasten leikkejä ja taiteellisia tuotoksia.

Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia. Saduttaminen on menetelmä, jota toteutetaan esiopetuksessa. Se on linkki "Kielen rikas maailma" -oppimiskokonaisuuteen.

Draamakasvatuksen perusta on kuvitteluleikissä, jossa osallistujat samaistuvat kuviteltuihin rooleihin ja tilanteisiin. Draamassa on mahdollista yhdistää eri ilmaisumuotoja; lapsi yhdistää omaehtoisella tavalla kehollista, sanallista, kuvallista ja musiikillista ilmaisua. Se tarjoaa tavan toteuttaa eheytettyä kasvatusta ja opetusta. Draamakasvatuksen kautta aikuinen voi monipuolistaa lasten omaehtoista ilmaisua ja tukea esitysten toteutumista. Draamakasvatuksen tulee, lapsille läheisten elämysten ja kokemusten kautta, tarjota mahdollisuus harjoitella tunteiden vastaanottamista ja ilmaisua sekä erilaisuuden hyväksymistä.

Draamakasvatuksessa tutustutaan monipuolisesti paikalliseen teatteritarjontaan. Lasten Kulttuuriviikot, Kotkan kaupunginteatteri, Karhulan Työväennäyttämö, Taikalamppu, Kulttuuripolku (esiopetuksessa kirjastopalveluiden käyttäminen)

Draamakasvatusta toteutettaessa voidaan huomioida seuraava kolmijako

1. Teatteri

Esimerkkejä teatterisisällöstä

- pöytä-/nukke-/varjoteatteri
- pantomiimi
- lasten omat esitykset
- teknologian hyödyntäminen
- teatteri- ja elokuvavierailut

2. Monipuoliset roolileikit

- roolivaatteet
- leikkeihin tarvittavan materiaalin valmistaminen (eri ilmaisumuotojen yhdistäminen)
- erilaiset leikkiympäristöt

3. Ilmaisuharjoitukset

- aisti,
- tunnetila,
- mielikuva,
- kontakti,
- puhe- ja ääni,
- improvisointi

Tässä esitetty kolmijako ja eri kohtien avaaminen vahvistavat lasten suullisen ja kehollisen ilmaisun tukemista sekä esiopetuksen suunnittelua ja toteutusta.

Kielen rikas maailma

Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa.

Esiopetuksen tehtävä on

- tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista.
- vahvistaa lasten **kiinnostusta ja uteliaisuutta** puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan.

Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Lasten kanssa yhdessä havainnoidaan erityisesti lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja/käytettyjä kieliä. Havainnointi kohdistuu jokapäiväiseen käyttökieleen (esim. kohteliaisuudet), lasten lauluihin ja tarinoihin. Lasten huomioiden pohjalta voidaan vertailla eri kieliä ja tapoja. Nostetaan esille ryhmässä esiintyvä kielen ja tapojen moninaisuus. Kulttuurinen monimuotoisuus on osa ”Minä ja meidän yhteisömme” oppimiskokonaisuutta. Kuluutturisen monimuotoisuuden kohdalla yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää. Yksi yhteistyön muoto on lasten kasvun kansiot. Kasvun kansion käytöstä on erillinen ohjeistus.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Painopiste toiminnan suunnittelusta siirtyy vuorovaikutuksen sekä oppimisympäristöjen suunnitteluun ja avoimen oppimisympäristön rakenteluun. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle. Samalla heille tulee välittyä kokemus, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Kotkan esi- ja perusopetuksen kulttuuripolku on osa esiopetuksen perusteita ja osa Kielen rikas maailma oppimiskokonaisuutta. Kulttuuripolku kokonaisuudessaan on kuvattu erillisessä asiakirjassa. Kulttuuripolku turvaa vuosittaisia suunnitelmallisia työpajoja ja vierailuja jokaiselle luokka-asteelle esiopetuksesta yläkouluun eli kaikille kotkalaisille lapsille. Kulttuuripolussa jokaiselle luokka-asteelle on valittu oma taiteen tai kulttuurin ala. Esiopetuksessa kulttuurin ala on kirjasto. Lapset tutustuvat kirjastoon nimenomaan palveluna ja harrastuspaikkana.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikkiliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan erilaisia tekstejä oman taitonsa mukaisesti. Lisäksi rohkaistaan kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemaansa tai lukemaansa.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Opetuksessa hyödynnetään liikunnan sekä kuvallisen ilmaisun ja ajattelun menetelmiä. Karkeamotoriikan harjoittaminen tukee myös hienomotorisia taitoja. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön. Tässä kohdin lapsi harjoittaa silmä-käsi yhteistyötä.

Yksityiskohtaiset tavoitteet on jaoteltu viiteen alueeseen, joita avataan esiopetuksen menetelmien ja vuorovaikutuksen esimerkkien kautta. Kuvatut menetelmät voivat esiintyä usean eri tavoitteen alla, jolloin vahvistuu se, että yksi vuorovaikutustilanne tai menetelmä sisältää useampia tavoitteita. Lisäksi menetelmien kuvaus nostaa esiin yhtymäkohtia eri oppimiskokonaisuuksien välillä.

1) Kielen merkitys

- Esiopetuksessa tarjotaan erilaisia tilanteita suullisen ja kirjoitetun kielen käyttämisestä. Esimerkiksi kysyminen, vastaaminen, selittäminen, kertominen (aikuisten ja lasten kertomukset), ohjeistaminen, lukeminen ja kirjoittaminen (aikuinen kirjoittaa lasten nähden) kuuluvat lapsen esiopetusarkeen.
- Tietoisesti tässä hyödynnetään kokopäiväpedagogiikkaa ja mahdollistetaan vuorovaikutus erikokoisissa ryhmissä tai pareittain sekä aikuisten että lasten kanssa.
- Avoin oppimisympäristö sisältää tarjoutumia lasten omaehtoiseen (kielen merkitystä tukevaankin) keskinäiseen vuorovaikutukseen esimerkiksi leikkitalanteissa (alla).
- Esiopetuksessa on paljon leikkiä. Leikissä lapsella on mahdollisuus käyttää kieltä erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa. Leikissä toteutuu lasten osallisuus. Lapset nostavat leikkiteemat, kehittelevät leikkiä ja tuottavat samalla monipuolisia vuorovaikutustilanteita.

2) Kuunteleminen ja puhuminen

- Lasta rohkaistaan ja kannustetaan kertomaan ajatuksistaan, tuntemuksistaan, mielihaluistaan, käsityksistään ja kokemuksistaan. Lapsen tulee päivittäin kokea, että hän saa puhua sekä tulee kuulluksi.
- Päivittäisten kuuntelutilanteiden lisäksi voidaan harjoitella tutun sadun epäkohtien havaitsemista.
- Kielellä leikkiminen toteutuu myös puhuen ja kuunnellen. Kuunnellaan oman nimen tavujen määrää tai äänteen puuttumista tai vaihtumista.
- Luodaan tilanteita, joissa saa antaa ohjeita muille ja vastaavasti kuunnella sekä noudattaa toisen lapsen tai aikuisen antamia ohjeita.

- Keskittymistä kuunteluun tuetaan erilaisin tavoin esim. ilmaisemalla puhujan puheenvuoro kuvalla tai esineellä.
- Kuvakirja ja kuva auttavat keskittävää kuuntelua.
- Saduttamista ja kerrontaa toteutetaan esiopetuksessa. Aikuinen on myös kertojana. Tarina voidaan tuottaa erilaisissa ryhmissä ja käyttää apuna konkreettisia keinoja. Tarinoiden tuottamiseen hyödynnetään tieto- ja viestintäteknisiä välineitä.

3) Lastenkirjallisuus

Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin lastenkirjallisuuden teksteihin. Esimerkkejä tekstilajeista:

- runot,
- sadut/kertomukset
  - kansansadut ja eri kulttuurit huomioiden
- realistiset tarinat (nykyelämän kuvaus)
- nykytodellisuus ja kuvitteellinen maailma yhdessä (fantasiatarinat)
- sarjakuvat

Lastenkirjallisuudessa kuvakirjalla on oma tärkeä roolinsa. Kuvakirjalla on kuvittaja ja kirjoittaja. Kuvakirja on taideteos, jossa kuva täydentää tekstiä tai päinvastoin. Vuorovaikutteinen lukeminen tukee lapsen kielellistä kehitystä. Tarinoita ja kertomuksia voidaan tarkastella myös osien kautta kuten juoni, henkilöt, tapahtumapaikka ja -aika. Lastenkirjallisuuden käsittelyn luovia toiminnallisia tapoja ovat esimerkiksi draama ja leikki.

4) Kielen (rakenteiden ja muodon) tutkiminen

- Vuorovaikutteinen lukeminen tukee kielen tutkimista. Siinä keskustellen ja draamapedagogiikan avulla käsitellään satuja, runoja ja kertomuksia.
- Tutkiminen toteutuu, kun tuetaan ja ruokitaan lasten luontaisen mielenkiinnon kohteena olevaa kielellä leikkimistä ja leikkittelyä. Tätä on esimerkiksi sanoilla lällättely ja niiden muuntelu sekä merkitsemättömien sanojen tuottaminen.
- Kokosanahahmoista lapsen oma nimi on tutuin.
- Kielellä leikkiminen etenee pääsääntöisesti kokosanahahmoista tavuihin ja äänteisiin.
- Tavuttelussa hyödynnetään rytmiä (kehonsoittimet ja rytmisoittimet) ja musiikin keinoja.
- Lapsia tuetaan äänneiden havainnoimisessa esimerkiksi aloittaen lapsen omasta nimestä ja esiopetusympäristön tai lapsen lähiympäristön tutuista nimistä/sanoista.

5) Lukemis- ja kirjoittamisvalmiudet

Näihin valmiuksiin luetaan varhaiset taidot (mm. kirjain-ääne vastaavuus, taito jakaa puhetta yksiköihin, nopea nimeäminen, kielellinen työmuisti), jotka ovat lukemisen ja kirjoittamisen taitojen kannalta olennaisia. (<http://www.lukimat.fi/lukeminen/tietopalvelu/lukutaito-kehitty/lukivalmiuksien-kehittyminen> 7.3.2016)

Kirjoittamisvalmiuksien harjoittaminen pohjautuu lapsen sekä lapsiryhmän taitoihin ja mielenkiintoon. Lasten on saatava tehdä sitä omalla taitotasolla ja mielekkäissä asiayhteyksissä. Mielekkästä lapselle on leikki. Lapselle merkityksellisessä leikissä lapsen keskittymiskyky on parhaimmillaan. Näin harjoittelu tukee lapsen itseluottamusta ja myönteistä minäkäsitystä. Samalla myönteinen oppimisminäkäsitys vahvistuu.

Esiopetuksessa leikki on keskeinen oppimisen muoto, jossa lapsi osaa (luki-taidoista riippumatta) tuottaa luki-taidoille tärkeää leikillistä kirjoittamista ja leikillistä lukemista. Leikissä lapselle on mahdollista

- itse kirjoittaa sanoja
- jäljentää ja nimetä
- hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa.

Avoin oppimisympäristö innostaa lapsia yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä. Leikin lisäksi yksi tärkeä oppimisen väline on pelit. Lapsi tuottaa omia tekstejä (aikuinen tai kirjoittamisen taidoissa etevämpi lapsi apunaan) myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lukemis- ja kirjoittamisen valmiuksien harjoittelussa hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä kuten pihaa ja lähiympäristöä. Esimerkiksi hiekkalaatikko voi sormella jäljentää kirjaimia ja retkellä voi tunnistaa sekä nimetä liikennemerkkejä ja nimikylttejä.

Lapsella on taitoja lukea ja nimetä kuvia sekä kuvasarjoja. Kuvasarjoilla tuotetaan myös tarinoita tai muokataan satua esitettävään muotoon. Sanojen hajottaminen tavuiksi ja kirjaimiksi on lukemis- ja kirjoittamisvalmiuksien aktivoimista/herättelemistä. Se toteutetaan lapselle mielekkäissä yhteyksissä ja lapsen taitotaso huomioiden. Rytmittäminen tukee sanojen jakamista tavuiksi.

Minä ja meidän yhteisömme

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia.

Kotka satamakaupunkina on ollut ja on katukuvaltaan monikulttuurinen. Vastaanottokeskuksen ynnä muun maahanmuuton myötä lapsiryhmissä sekä henkilökunnassa on erilaisia kulttuuri- ja perhetaustoja omaavia henkilöitä. Monikulttuurisuus velvoittaa suomi toisena kielenä -opetuksen suunnittelua (S2). Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella on oma S2-suunnitelma.

Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Erilaiset tavat toimia ja nähdä asioita tulevat eläviksi arjessa. Myös meidän arkimme arvoinemme tulee uussuomalaisille tutummiksi ja pohdinnan alaiseksi

Esiopetuksen tehtävä on

- lähestyä yhteisömme aihetta historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista
- vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön ja yhteiskunnan monimuotoisuutta sekä toimia siinä (osallisuus)
- tutustua opettajan tai ulkopuolisen toimijan johdolla lähiyhteisön tapoihin, uskontoihin ja muihin katsomuksiin sekä tarttua lasten arjen ja käytännön tilanteiden nostamiin eettisiin aiheisiin
- opetuksellisesti toimia yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen

Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin (eri seurakunnat ja muut yhteisöt) sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen. Näiden näkemysten pohjalta esiopetusyksikössä linjataan katsomuksellisen kasvatuksen suunnittelu ja toteutus. Linjausten tulee olla yhdenveroisia eri katsomusten ja uskontojen kesken. Linjaukset koskettavat myös eri katsomusten kanssa tehtävää yhteistyötä.

Eettinen näkökulma

Eettinen näkökulma

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle suunnattua yhteistä eettistä kasvatusta. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan

- tunnistamaan tunteitaan,
- toimimaan ystävällisesti ja
- vastuullisesti sekä
- ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita.

Tunteiden tunnistamisen rinnalla lapset tarvitsevat tukea tunteiden hyväksymisessä ja tunneilmaisussa. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Oppilashuolto ohjaa esiopetusyksiköitä laatimaan suunnitelman ”Lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä”. Suunnitelmassa ovat keskiössä lasten keskinäiset ja lasten sekä aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet. Tätä suunnitelmaa täydennetään yksiköissä toteutettavalla sovittelukäytännöllä.

Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Kertomusten käsittely vuorovaikutteisesti keskustellen tai draamapedagogiikan avulla osallistaa lapsia ratkaisujen etsimiseen ja löytämiseen. Vaikean tilanteen voi piirtää paperille, jolloin se tulee ulkoistettua ja sitä voi käsitellä. Opetuksessa käytetään sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja. Konkreettiset välineet, kuten kuvien käyttö, auttaa lapsia tunteiden ilmaisemisessa ja ymmärtämisessä.

Historiallinen näkökulma

Historiallinen näkökulma

Historiallinen näkökulma

Lasten kanssa tutustutaan historiallisesta näkökulmasta johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen, jolloin opetus linkittyy ”Ilmaisun monet muodot” oppimiskokonaisuuteen.

Lisäksi opetuksessa käsitellään lapsia kiinnostavia

- muita historiallisia tapahtumia,
- henkilöitä,
- kulttuureja ja kulttuuriperintöä.

Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä (museot, rakennettu ja luonnon ympäristö jne.). Keskeisiä tässä kohdin ovat lasten huoltajien taustat ja asiantuntemus omasta kulttuuriperinnöstään.

Kotkan ympäristöä värittää Kymijokivarsi ja merellisyys. Historiallisesti seutu on ollut valtakunnan raja- aluetta. Edelleen naapurivaltion rajan läheisyys vaikuttaa toimintaympäristöön ja sen tapahtumiin. Lapsen näkökulmasta ajallisesti lähellä tapahtuneet tapahtumat ovat jo historiallisia. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös

- juhlaperinteitä,
- kertomuksia,
- perinneleikkejä ja -liikuntamuotoja sekä
- vanhoja lauluja.

Tässä kohdin yhteistyötahoina voivat olla vanhempien, paikallisten hankkeiden ja harrastusryhmien lisäksi myös lasten isovanhemmat.

Katsomus näkökulma

Katsomus näkökulma

Esiopetuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotomutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Juhlien ja tapahtumien kautta lapsille tarjoutuu mahdollisuus katsomuskasvatukselle tärkeään kokemuksellisuuteen. Katsomuksilla on myös yhteisiä piirteitä esimerkiksi korkeamman voiman eli jumalan kunnioittaminen ja yhteydenottaminen jumalaan. Lisäksi hiljentyminen ja rauhan kokemus ovat katsomuksissa keskeisessä roolissa.

Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Tällä tavoitellaan ajatusta, että ei ole olemassa oikeaa tai väärää uskontoa vaan on olemassa erilaisia uskontoja ja erilaisia tapoja. Erilaisiin tapoihin tutustumalla voidaan vähentää ennakkoluuloja ja vahvistaa ihmisten tasa-arvoista kohtaamista. Esiopetuksen arjessa lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Näiden teemojen käsittelyn pohjana on lapsista lähtevä ihmettely. Hyvin ryhmäytyneet lapsiryhmä on hedelmällinen pohja matkalla monimuotoisuuden ymmärtämiseen. Näin ollen ryhmäytymisharjoitukset ja tutustumisleikit ovat tärkeitä menetelmiä esiopetuksessa.

Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Yhteiskunnallinen näkökulma

Yhteiskunnallinen näkökulma

Lasten mielenkiinto yhteiskunnallisiin asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. **Esiopetuksessa tartutaan lasten nostamiin ajankohtaisiin yhteiskunnassa esiintyviin tapahtumiin ja käsitellään niiden nostattamia tunteita sekä tuetaan turvallisuuden kokemusta.** Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Median tuottaminen voi olla

- lehden tekeminen,
- valokuvaan pohjautuva tuotos,
- elokuvatarinan suunnittelu, kuvaaminen ja esitys,
- äänimaisemien tekeminen,
- animaation (piirrostarina) työstäminen.

Median tuottaminen on yksi lasten osallisuuden muoto ja siinä tulee hyödyntää myös digitaalisia välineitä. Oppimiskokonaisuus linkittyy tässä kohdin Ilmaisun monet muodot - oppimiskokonaisuuteen.

Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Media on läsnä lasten arjessa, heidän puheissa, tavaroissa, vaatteissa ja leikeissä. Mediakasvatuksen kautta tuetaan lasten mediataitoja ja -kriittisyyttä. Toden ja tarun erottaminen on muun muassa yksi tukemista tarvitseva taito alle kouluikäisellä lapsella. Kasvan ja kehityksen - oppimiskokonaisuudessa harjoitellaan turvallista tieto- ja viestintäteknologisen ympäristön käyttöä. Tässä kohdin tärkeä asia on luottamuksellinen yhteistyö

vanhempien kanssa. Kansallisista asiantuntijatahoista saa ajanmukaista tietoa mediakasvatukseen liittyen.

Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä sekä tarjotaan mahdollisuus harjoittaa vastuun ottamista omasta käytöksestä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin, että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen (kokoukset ja palaverit). Osallisuutta ja osallistumista on avattu opetussuunnitelman luvun 2 alaluvussa 2.6.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lapsen lähiympäristö on erityisen tärkeää **oppimisympäristö matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa.

Esiopetuksessa matematiikka kulkee lapsen mukana kaikissa toimintaympäristöissä; mm. metsässä, pihalla, lähiympäristössä, ryhmätallassa, ruokalassa vuorovaikutuksessa toisten lasten sekä aikuisten kanssa.

Mitä enemmän aikuinen kiinnittää huomiota ympäristössä oleviin matemaattisiin asioihin, sitä enemmän se auttaa lasta havainnoimaan, innostumaan ja motivoitumaan matematiikasta erilaisissa arjen tilanteissa.

Lasten kanssa yhdessä toteutettava lasten kiinnostuksen kohteesta nouseva oppimisprojekti yhdistää matematiikan, ympäristökasvatuksen sekä teknologiakasvatuksen sisällöt kokonaisuudeksi. (laitetaanko liitteeseen selkeä esimerkki oppimisprojektin toteuttamiseen...).

Keskeiset oppimiskokonaisuuden tehtävät ovat

- virittää kiinnostus matematiikkaan
- matemaattisen ajattelun kehittyminen
- lasten luonnontuntemuksen ja luontosuhteen vahvistaminen
- tutustuminen arjen teknologiaan ja tutkivaan oppimiseen

Matemaattiset taidot

Matemaattiset taidot

Lapsen kiinnostuksen kohteet, havainnot, ongelmat ja ratkaisut niihin, sekä erilaiset pohdinnat ovat matematiikan oppimisen pohja. Aikuisen tehtävänä on oppimistilanteita ja -ympäristöä suunniteltaessa huomioida lapsen kokemusmaailma. Toisaalta aikuisen on uskallettava heittäytyä ennakkoluulottomasti ja rohkeasti mukaan lapsen tekemiseen, tutkimiseen ja ihmettelyyn (tutkiva työtapa). Aikuisen kiinnostus siitä, miten lapsi kertoo omista toimintamalleistaan ja ajatuksistaan (kielellistäminen), miten lapsi päätyi tiettyyn lopputulokseen, antaa arvokasta tietoa lapsen matemaattisen ajattelun kehittymisestä ja todellisesta osaamisesta. Matematiikka on myös ajattelutaitojen kehittämistä (kykyä nimetä, ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä).

Oppimisympäristön suunnittelussa on tärkeää luoda mahdollisuus lasten välisen vuorovaikutuksen syntyymiseen ja oppimiseen yhdessä toisten lasten kanssa. Vuorovaikutuksessa toteutuu myös matematiikan kielellistäminen. Siinä apuna voivat olla kuvat, erilaiset välineet ja esineet (värisauvat, helmet, lelut ja murtokakut yms.). Avoin oppimisympäristö luo edellytykset kehittää matemaattista ajattelua yksilöllisesti sekä laajentaa matemaattisten käsitteiden ja välineiden käyttöä myös omaehtoiseen leikkiin. Esiopetuksessa matematiikka kulkee lapsen mukana kaikissa toimintaympäristöissä; mm. metsässä, pihalla, lähiympäristössä, ryhmätilassa, ruokalassa vuorovaikutuksessa toisten lasten sekä aikuisten kanssa. Opetuksessa tulee tietoisesti hyödyntää erilaisia oppimisympäristöjä.

Mitä enemmän aikuinen kiinnittää huomiota ympäristössä oleviin matemaattisiin asioihin, sitä enemmän se auttaa lasta havainnoimaan, innostumaan ja motivoitumaan matematiikasta erilaisissa arjen tilanteissa. Aikuisen roolina on kannustaa lapsia matematiikan taitojen kehittämiseen toiminnallisesti, leikkien, tutkimalla ja kokeilemalla. Eri aistien, erilaisten leikkien, pelien ja tarinoiden käyttäminen ja runsas havainnollistaminen avartavat lapsen käsitystä matematiikasta. Oppimistilanteissa lapsella on aktiivinen rooli ja aikuisen tehtävänä on luoda salliva ja kokeileva ilmapiiri matematiikan oppimiseen.

Toiminnan tulee sisältää paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Opetuksen tavoitteena on matematiikkaan ja sen osa-alueisiin tutustuminen. Tavoitteiden alle on koottu sitä kuvaavat keskeiset matemaattiset käsitteet ja käsitteitä konkretisoivia esimerkkejä.

Tuetaan lukukäsitteen kehittymistä

Lukujono 0-10

Matemaattisten taitojen vahva pohja rakentuu lukujonotaidoille. Lukujonotaidoilla tarkoitetaan lapsen taitoa luetella lukujonoa eteen- ja taaksepäin ja pysähtyä sovittuun lukuun, nimetä naapuriluvut ja askeltaa lukujonossa eri tavoin. Loruttelu ("yykaakooneevii") ei tarkoita että lapsi olisi oppinut taidon.

- Lukujen luetteleminen loruna eteenpäin (1,2,3..), taaksepäin (10,9,8..), keskeltä sekä eteen- että taaksepäin (4,5,6...tai 7,6,5...)
- Lukujen suureneminen ja pieneneminen liikuttaessa lukujonolla eteen- tai taaksepäin
- Lukujonolla liikkuminen annetusta luvusta annetun luvun verran eteen- tai taaksepäin ("siirry lukujonolla luvusta 4 kaksi eteenpäin, mihin lukuun päädyit?")
- Lukujen luetteleminen annetusta luvusta annettuun lukuun, sekä eteen- että taaksepäin ("aloita luvusta 2 ja luettele lukuun 5 asti")
- Luvun paikka lukujonossa

Lukukäsite 0-10

Tavoitteena on, että lapsi oppii ymmärtämään lukukäsitteen eli lukumerkin, numeromerkin ja lukusanan välisen yhteyden.

- lukumäärä- lukusana- numeromerkki vastaavuus (***)=> kolme=> 3)
- numeroiden tunnistaminen ja tuottaminen
- lukumäärän nopea havaitseminen (subitisaatio) laskematta
- lukujen hajotelmat (lukumäärien erilainen ryhmitteleminen)

Puhutaan ja kuullaan matematiikkaa (kielellistäminen)

Looginen ajattelu

Matemaattinen ajattelu perustuu käsitteiden ymmärtämiselle. Käsitteitä tulee käyttää ja kielentää lapselle monipuolisesti ja tavoitteellisesti sekä osana esiopetuksen arkea että oppimistilanteita.

- luokittelu
- vertailu
- sarjoittaminen
- ongelmanratkaisu

- päättely
- matematiikan käsitteet

määrää ilmaisevat käsitteet; molemmat, pari, kokonainen, eniten, vähiten, puoli, kaikki jne, *ominaisuuksia ilmaisevat käsitteet*; samanlainen, erilainen, iso, pieni, kuuma, kylmä, pitkä, lyhyt, leveä, kapea jne

aikaa ilmaisevat käsitteet; joskus, ei koskaan, ennen, kohta, eilen, huomenna, usein jne

avaruudellisia suhteita ilmaisevat käsitteet; vieressä, edessä, takana, sisällä, ulkona, vasemmalla puolella, alapuolella jne

Matikkatarinat (yhteen- ja vähennyslaskun käsite)

Matikkatarinoiden avulla pyritään siihen, että lapsi pystyy kuuntelemaan lyhyen tarinan, muistaa siitä ydinkohdat ja pystyy tekemään pienen laskutehtävän. Matikkatarinoiden näyttelemisessä yhdistyvät kielellinen, liikunnallinen ja matemaattinen puoli.

Kokeillaan mittaamista

Mittaamalla saadaan tietoa mitattavien kohteiden ominaisuuksista tai määrästä. Mittaaminen on vertailua ja lapsi tarvitsee paljon kokemuksia mittaamisesta (oma keho, luonnon materiaalit, eri välineet) ymmärtääkseen mittaamisen ja vertailun välisen yhteyden.

- aika (vuorokausi, vuodenaika, kello, ajankäsitteet)
- pituus
- paino
- tilavuus
- raha
- havaintojen tilastollinen esittäminen

Tuetaan tason ja tilan hahmottamista

Lapsen hahmottamista tuetaan esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Tällöin opetellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Geometria

Geometriassa tutustutaan kuvioihin, kappaleisiin ja niiden ominaisuuksiin. Kuviot ovat kaksiulotteisia (esim. ympyrä, kolmio, neliö ja nelikulmio) ja kappaleet kolmiulotteisia (esim. pallo, kuutio, kartio ja lieriö).

- muodot ja niiden nimeäminen (kolmio, neliö, ympyrä ja nelikulmio)
- tila
- ympäristö, rakennettu ympäristö
- muovailu, rakentelu, askartelu

Teknologiakasvatus

Teknologiakasvatus ja teknologinen toiminta

Esiopetuksessa teknologiakasvatusta toteutetaan lapsen maailmasta käsin. Tärkeää on, että lapsi itse tutkii, tutustuu ja rakentaa erilaisilla välineillä ja materiaaleilla. Tavoitteena on, että lapsi oppii ymmärtämään teknologiaa leikin ja pelien kautta (miten kaikki toimii?). Teknologiseen maailmaan kuuluu kaikki ihmisen tuottama lähtien lapsen tekemästä pienestä esineestä aina monimutkaisimpaan huippu-teknologian tuotteeseen.

Lasten kanssa tunnistetaan, havainnoidaan ja pohditaan arjen teknologisia ominaisuuksia, ratkaisuja ja lelujen toimintaperiaatteita. Havainnot ja pohdinnat koskettavat:

- välineitä ja materiaaleja
- ominaisuuksia
- kiinnitystapoja
- kokoa, mittoja, muotoja, värejä
- (tavoiteltavaa) rakennetta ja sen tarkoitusta
- tuotoksen arviointia (mm. kestävyyttä, ulkomuodon miellyttävyyttä)

Oppiminen tapahtuu lapsen omakohtaisen kokemuksen kautta keksimällä, suunnittelemalla askartelemalla, rakentelemalla ja ideoimalla uutta (esim erilaiset koneet ja vekottimet). Kekseliäisyys on teknologiakasvatuksen tärkeimpiä piirteitä. Teknologinen toiminta koostuu

- ideoinnista ja suunnittelusta
- itse tekemisestä ja teknologisista rooleista
- valmiista tuotoksesta ja sen mahdollisesta kokeilusta
- tuotoksen arvioinnista ja kehittämisestä sekä
- rakentamisprosessin dokumentoinnista (kuvaaminen, äänittäminen, piirtäminen, kirjoittaminen)

Teknologiseen kasvatukseen kuuluu ohjelmoinnillinen ajattelu. Ajattelu toteutuu opetussuunnitelmassa yleisestikin korostuvan yhdessä tekemisen ja itsensä toteuttamisen kautta. Laitteiden toimitaideoiden selvittäminen palvelee myös ohjelmoinnillista ajattelua. Ohjelmoinnillisessa ajattelussa tärkeimmiksi nousevat

- pulmien tunnistaminen ja ratkaiseminen (ratkaisuprosessi ja vaiheittainen eteneminen)
- samankaltaisuuksien tunnistaminen (vertaileminen)
- kokonaisuusien purkaminen pienempiin osiin
- tarkkuus (vaiheittainen eteneminen)

Teknologiakasvatuksen keskeisin oppimisen muoto esiopetuksessa on leikki. Rakenteluleikissä esineiden ja tuotosten syntyminen erilaisilla välineillä ja prosessin seuraaminen auttavat lasta ymmärtämään, mihin esineitä tarvitaan, miten ne toimivat ja miten niitä voi käyttää. Lapset saavat vastauksia itse kokeilemalla ja omien ratkaisujen löytämisellä. Rakennussarjat tarjoavat mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen teknologiseen toimintaan. Rooli- tai sääntöleikeissä toteutuu esimerkiksi ohjelmointia robottileikin muodossa. Leikissä on robotteja, joita ohjelmoijat ohjelmoivat toimintaohjeillaan.

Esiopetuksessa dokumentointi on merkittävässä roolissa. Sitä tehdessä käytetään teknologiaa. Teknologian käyttö toteutuu myös valmiiden oppimispelien ja -ohjelmien kautta sekä ilmaisun monet muodot oppimiskokonaisuuden käsityönopetuksessa.

Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatus

Esiopetuksessa lasten omilla luontokokemuksilla, havainnoilla ja pohdinnoilla on vahva yhteys oppimiseen. Lasten kanssa tutkitaan ja tutustutaan kasveihin, eläimiin, elottomaan luontoon ja luonnon ilmiöihin.

Hyvää oloa tuottavat luontokokemukset, ihastelun ja löytämisen ilo lähiluonnossa edesauttavat positiivisen luontosuhteen syntymistä (luontoa ei osata suojella, jos sitä ei tunne tai puuttuu kokemuksia). Tällä on vahva yhteys kielen, käsitteellisen ymmärryksen ja arvojen muodostumiseen. Ympäristökasvatuksessa ja kestäväen kehityksen kasvatuksessa tärkeitä arvoja ovat toisen ihmisen ja ympäristön huomioonottaminen sekä yhteinen vastuu.

Ympäristökasvatus on osa lapsen jokapäiväistä elämää ja sen tavoitteena on lapsen aktiivinen ja osallistuva toimiminen. Havaintoja dokumentoidaan esiopetuksessa eri tavoin piirtäen, värittäen, valokuvaten, kirjaten esimerkiksi lukumääriä, kertomalla aistimastaan tai keräämällä materiaaleja (aarteet, löydöt ja kokoelmat). Ympäristö tarjoaa tilaa ihmettelylle, innostaa pohtimaan ja ruokkii lapsen luontaista uteliaisuutta. Tutkimisen ja ihmettelyn perustana ovat lapsen kysymykset, joihin lähdetään etsimään vastauksia. Ympäristökasvatuksessa käytetään avoimia kysymyksiä, jotka perustuvat lasten ihmettelyyn, valmiisiin väittämiin, kokeiluihin tai havaintoihin (esim. Mikä kelluu?).

Kysymykset syntyvät yhteisen kokemuksen kautta:

- ilmiöiden seuraamisesta (vuorokauden kulku, vuoden kulku, sääilmiöt jne.)
- päätelmien tekemisestä
- merkityksien löytämisestä.

Havainnointi ja seuranta mahdollistavat luokittelun ja vertailun. Näiden pohjalta löydetään mm. eliöiden tunnusmerkkejä, jotka toimivat perustana lajituntemukselle. Lajituntemus ja luokittelu perustuvat lasten mielenkiinnon kautta heränneeseen pohdintaan ja ihmettelyyn.

Esiopetuksessa luokittelu toteutuu vähintään seuraavasti:

- eloton-elollinen ja
- kasvit-eläimet.

Esiopetuksessa liikutaan, leikitään, rakennetaan ja tehdään havaintoja luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Ympäristöstä nautitaan ihastelun ja ihmettelyn kautta eri vuodenaikoina. Luonto ja lähiympäristö antavat lapselle mahdollisuuden kulkea ja oppia aistit avoimina. Ei riitä että näkee ja kuulee, vaan tarvitaan myös haju-, tunto- maku- ja tasapainoaistia. Liikkuminen epätasaisessa maastossa tarjoaa sopivaa haastetta. Lähiympäristössä liikuttaessa lapsi harjoittelee turvallisuuteen ja hyviin käytöstapoihin liittyviä asioita sekä ympäristön havainnointia. Myös taidekasvatusta toteutetaan osana ympäristökasvatusta (luonnon esteettisyys, yksilö- ja ryhmätyöskentely, ympäristötaide).

Esiopetuksessa lapset toimivat kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti ja ottavat vastuuta esimerkiksi kierrätyksestä sekä lähiympäristöstä huolehtimisesta. Yhdessä lasten kanssa pohditaan kestäväen kehityksen toteuttamista ja toimintatapoja (mm. jätteiden lajittelu, kierrätys, energian säästäminen, roskaaminen).

Esiopetusvuoden aikana tehdään yhteistyötä Luontokoulu Hailin kanssa (mm. vierailut luontokoulun luokkaan tai yhteiset tutkimusretket lähiympäristöön). Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan Kotkan puistoihin, Vellamoon ja Maretariumiin. Opetuksessa otetaan huomioon myös kansalliset ja paikalliset teemapäivät sekä kamppanjat.

Kasvan ja kehityksen

Kasvan ja kehityksen

Esiopetuksen yhtenä tavoitteena on laaja-alainen osaaminen, johon kuuluu mm. itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista.

Keskeisinä oppimiskokonaisuuden tehtävinä on

- luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle
- *kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja.*
- edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Tämän oppimiskokonaisuuden keskeisistä tehtävistä kestävään elämäntapaan kuuluvat tehtävät ovat yhteneväisiä sisältöjä mm. "Minä ja meidän yhteisömme" -oppimiskokonaisuuden kanssa.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Esiopetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan myös kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä. Heidän valmiuksiaan toimia erilaisissa tilanteissa vahvistetaan.

Liikunta ja liikkuminen

Liikunta ja liikkuminen

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu. Liikunta kehittää lasten taitoja hahmottaa omaa kehoa ja sen eri osia suhteessa

- ympäröivään tilaan,

- käytettävään aikaan ja
- voimaan.

Nämä liikuntaan liittyvät hahmottamisen alueet monipuolistavat ohjatun liikunnan toteutusta. Liikkumisen tulee olla ohjattua sekä omaehtoista ja se toteutuu sekä sisällä että ulkona.

Oppimisympäristön (sisällä ja pihalla) tulee mahdollistaa lasten omaehtoisen liikkumisen. Oppimisympäristöön kuuluu aktiivinen lähiympäristön käyttö. Yhdessä kootut säännöt tuovat turvaa ja samalla sallivat lapsen luontaisen liikkumisen. Liikuntavälineistö on lasten saatavilla ja käytettävissä. Leikin ja ulkoilun aikana lapset kiinnostuksen pohjalta luovat esimerkiksi tanssi- tai taisteluesityksen, rakentavat jumpparatoja tai harjoittelevat urheilulajeja. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Metsät, puistot, lähiliikuntapaikat, koulun liikuntasalit ja muut monipuolisen liikunnan mahdollistavat tilat ja ympäristöt on jatkuvassa käytössä.

Motorisia perustaitoja ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot.

Tasapainoa harjoitellaan

- pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai
- taitoradalla leikitellen.

Liikkumistaitoja edistetään

- kierimistä,
- kiipeämistä,
- juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla.

Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan

- työntämällä ja vetämällä
- käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja.

Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Toiminnan tavoitteena on antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukea lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa tutustutaan perinteisiin liikuntaleikkeihin joita esimerkiksi ovat polttopallo, rokkapata, narulla hyppiminen loruineen ja twist-naru. Säiden salliessa tutustutaan kausiliikuntaan. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään lasten ja heidän vanhempiensa osaamista tutustuttaessa eri lajeihin. Myös urheiluseurat ovat tässä tärkeitä yhteistyökumppaneita.

Opetuksessa hyödynnetään valtakunnallisia liikkumista lisääviä ja monipuolistavia hankkeita sekä toimintaohjelmia. Liikunnan kautta toteutuu muiden oppimiskokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä. Esimerkiksi liikunnan välityksellä opetetaan kielellisiä ja matemaattisia sisältöjä.

Ravinto ja kuluttaminen

Ravinto ja kuluttaminen

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Tämä toteutuu ruokakeskusteluina (aistihavainnot, terveellisyys, monipuolisuus, ruokarytmi, ravintotottumukset jne.) ja ruokailuun liittyvien hyvien tapojen (ole hyvä, kiitos, saisinko) vahvistamisena. Ruokaillessa harjoitellaan ruokailuvälineistön käyttöä (erityisesti veitsi ja haarukka) ja lapset harjoittelevat annostelevaan itselleen sopivan ruokamäärän. Ruokaillessa havainnoidaan ruokalajin ja -välineistön sopivuus. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkitystä. Kulutuksen osalta painotetaan kestäväkehityksen arvoja kuten huolenpito, välittäminen ja vastuunkanto. Esiopetuksessa toteutetaan

- kierrätystä käytännön tasolla sekä
- puhutaan energian ja veden säästämisestä.

Esiopetusryhmässä voidaan tarkkaila energian, veden ja ruuan kulutusta. Tässä on mahdollisuus toteuttaa tutkivan toiminnan ja oppimisen menetelmää.

Esiopetuksessa kunnioitetaan ja huolehditaan yhteisistä sekä omista tavaroista. Tällä voidaan turvata tavaroiden mahdollisimman pitkä käyttöikä. Lasten leikeissä, piirroksissa ja esiopetukseen tuoduissa leluissa nousee näkyviin kulutukseen sekä mainontaan liittyviä tulkintoja. Ne toimivat esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana. Esiopetuksessa ohjataan lapsia arvioimaan ja arvottamaan mediasta tulevaa tietoa. Samalla lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa useasta eri lähteestä. Tässä kohdin oppimiskokonaisuuteen liittyy tiiviisti mediakasvatus.

Hyvinvointi ja terveys

Hyvinvointi ja terveys

Esiopetuksessa ohjataan lapsia ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitys **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja mahdollisia sairauksia sekä niiden syitä. Samalla pohdintaan nousee ihmisen mahdollisuudet vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Sisältöjen käsittelyssä korostuu lasten huomiot ja ryhmässä esille nousevat teemat. Esiopetuksessa painotetaan

- levon,
- terveellisen ruokavalion ja
- hygienian merkitystä sekä
- ennaltaehkäisevää näkökulmaa.

Lasten kanssa opetellaan perusta terveellisille ruokailutottumuksille. Kannustetaan positiivisin keinoin lasta maistamaan monipuolisesti erilaisia ruoka-aineita. Opetuksessa on mahdollista tehdä yhteistyötä ravintopalveluiden kanssa ja kysyä heidän ammattitaitoaan. Lisäksi voidaan hyödyntää valtakunnallisten yhdistysten teemoja ja tapahtumia kuten Kasvisviikot ja Liikuntaseikkailu.

Esiopetuksessa käydään keskustelua hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille. Esiopetuksen arjen ja oppimisen tilanteissa harjoitellaan

- kaveruutta

- toisten huomioon ottamista
- tunteiden tunnistamista, nimeämistä ja hallintaa.

Aiheet ovat yhteneväisiä Minä ja meidän yhteisömme oppimiskokonaisuuden kanssa.

Esiopetuksessa noudatetaan kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen (sovittelu huomioiden) liittyvää kuntakohtaista oppilashuollollista suunnitelmaa. Havainnolliset tunnekortit toimivat lapsilla hyvänä työvälineenä tunteiden tunnistamisessa, nimeämisessä ja hyväksymisessä (erilaiset tunteet ovat ihmisille luonnollisia ja sallittuja). Lisäksi on mahdollista hyödyntää erilaisia tunteisiin ja kaveruuteen liittyviä opetusmateriaaleja ja -ohjelmia.

Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Tässä asiassa yhteistyö lasten vanhempien kanssa on tärkeää (perheiden tavat, joista keskustellaan). Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea. Esiopetuksessa lapset pesevät kädet säännöllisesti ja huolellisesti. Toiminta, ohjaus ja opetus perustuvat Kotkan varhaiskasvatuksen käsikirjan periaatteisiin ja ohjeisiin.

Turvallisuus ja turvataidot

Turvallisuus ja turvataidot

Esiopetuksen toimintakulttuuriin kuuluu itsearvostuksen vahvistaminen ja hyvän huomioiminen itsessä sekä toisissa. Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lapset luovat esiopetusryhmälleen yhteiset toimintasäännöt, joiden kautta ryhmässä tuetaan arvostavaa kohtelua ja turvallisuuden toteutumista. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Turvallisuus ja turvataidot liittyvät tiiviisti yllä käsiteltyyn hyvinvointi ja terveys sisältöön. Lisäksi turvallisuus on yksi oppilashuollon asioista ja sen takaamiseksi esiopetustyksiköllä on kirjallisia suunnitelmia. Suunnitelmien laadinnassa on lapsilla osallisuuden mahdollisuus esimerkiksi turvakävelyn toteuttamisen myötä.

Turvataitojen tukemisen keskeisiä teemoja ovat

Minä olen arvokas

- olen ainutlaatuinen
- huolehdin itsestäni (ja toisista)
- pelon tunteet ja niiden hallinta

Olemme hyviä kavereita

- kaveruus, kiva kaveri ja kelju kaveri, huomaa hyvä itsessä ja toisissa

Minä pärjään

- turvattomuus ja turvallisuus
- selviytymiskeinot

Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Näissä

tilanteissa toimitaan yhteistyössä koulun kanssa ja noudatetaan yhteisiä periaatteita kuten KiVa-koulu periaatetta. Oppilashuoltosuunnitelmassa on erillinen suunnitelma kiusaamisen ennaltaehkäisystä, puuttumisesta sekä sovittelusta. Esiopetukseen soveltuva materiaalia on muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliiton tuottamana.

Opetuksessa harjoitellaan (ikäkaudelle sopivalla tavalla) lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä. Liikenneturvalla on tarjolla materiaalia liittyen lapsi liikenteessä teemaan.

Tieto- ja viestintäteknologian käyttöturvallisuutta on käsitelty Minä ja meidän yhteisömme ja Kielen rikas maailma oppimiskokonaisuudessa. Esiopetuksessa toteutuva mediakasvatus käsittää turvallisuustaitojen tukemisen. Tässä kohdin korostuu huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Turvallisuus ja turvataidot ovat yleisesti ottaen sisältöjä, joita otetaan puheeksi myös vanhempien kanssa.

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kielleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatusta- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. [1]Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

[1] Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuväriä sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatuksi että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat osallistua joko esiopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai molempiin.

0 kommenttia

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielen opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylpy

tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylypykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

[0 kommenttia](#)

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

[0 kommenttia](#)

4.5 Paikallisesti päätettävät toteuttamisen periaatteet

Toteuttamisen periaatteet

Yhteiset ja yleiset tavoitteet

Tavoitteet rakentuvat lapselle ominaisten oppimis- ja työskentelytapojen (leikki, liikkuminen, ilmaisun erimuodot, tutkiminen) ympärille. Yhteisiin ja yleisiin tavoitteisiin nousee oppimiskokonaisuuksien tavoitteita. Tavoitteet on suunnattu opetukselle, oppimisympäristölle, toimintakulttuurille ja laaja-alaiselle osaamiselle. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Monipuoliset työtavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan,

- millaisia työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita paikallisesti käytetään
- miten henkilöstön itsearviointia sekä huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämisessä.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa
- miten henkilöstön itsearviointiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä
- millaista osallistumistodistusta käytetään

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään esiopetuksen yhteiset tavoitteet, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Lisäksi opetussuunnitelmassa kuvataan, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan tarkentaa yhteisten tavoitteiden kuvauksia.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Opetussuunnitelmassa kuvataan eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta sekä kaksikielistä opetusta niiltä osin kuin paikallinen esiopetuksen järjestäminen edellyttää.

Opetuksen järjestäjä antaa ohjeet, miten mahdollisiin yksikkökohtaisiin esiopetuksen opetussuunnitelmiin kirjataan tarvittavat täsmennykset, jotta kansallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet voivat toteutua.

Tämän näkymän vasemmassa laidassa on sivut, joiden takaa löytyvät paikalliset tarkennukset yhteisistä ja yleisistä tavoitteista sekä lukujen 4.1, 4.2 ja 4.4 toteuttamisesta.

Yhteiset ja yleiset tavoitteet

Tavoitteet

Opetuksen yhteiset tavoitteet

Esiopetuksen yhteiset tavoitteet tähtäävät esiopetuksen yhtenäiseen toteutumiseen. Kotkalaisen esiopetuksen tavoitteena on

- tukea lasten hyvinvointia ja terveyttä edistävää elämäntapaa
- turvallinen vuorovaikutusympäristö, jossa leikki on olennainen oppimisen ja vuorovaikutuksen paikka
- vahvistaa lapsen (ryhmän jäsenenä ja yksilönä) minäkäsitystä ja oppijaminäkuva
- mahdollistaa lapsille tutustumisen lähiympäristön monimuotoisuuteen (ihmiset, rakennettu ympäristö ja luonto, nyt ja mennyt aika) ja erilaisiin oppimisympäristöihin
- hyödyntää kasvatusta ja opetusta mahdollisten vaikeuksien ennaltaehkäisyssä
- perustaa kasvun tukeminen ja oppiminen lasten tarpeisiin, toiveisiin sekä mielenkiinnonkohteisiin
- Oppimisen ilo!
- tarjota lapsille tilaisuuksia käyttää ilmaisun eri muotoja ja toimia erilaisissa ryhmissä
- tarjota lapsille ja huoltajille toistuvasti mahdollisuuksia osallisuuteen

Lasten osallisuutta on avattu laaja-alaisen osaamisen kohdalla (luku 2.5). Luvussa 4.3 oppimiskokonaisuuksien sisällä on tarkennettu lasten mielenkiinnon kohteiden pohjalta toteutuvaa toiminnan suunnittelua ja toteutusta.

Monipuoliset työtavat

Monipuoliset työtavat

Esiopetuksen perusteissa kuvataan monipuolisten työtapojen käytön mahdollistuvan, kun oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Esiopetuksen opettajat ja kasvattajat suunnittelevat ja rakentavat oppimisympäristöt lasten tavoitteita ja vahvuuksia vastaavaksi. Esiopetussuunnitelman oppimisympäristöluvussa avataan avoimen oppimisympäristön käsitettä, joka on tärkeässä roolissa Kotkan kaupungin esiopetussuunnitelmassa. Tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden hankintaa, määriä ja ylläpitoa sekä käyttöön liittyvää koulutusta käsitellään erillisessä TVT-suunnitelmassa.

Perusteissa kuvataan, että leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Nämä nostavat leikin, sen eri muodoissa, keskeiseen asemaan esiopetuksessa. Leikkiessään lapsi pääsääntöisesti toteuttaa omia leikkieikeiteään sekä kiinnostuksen kohteita. Samalla lapsella on uskallusta harjoittaa myös orastavia taitojaan, koska leikkissä lapsi yleensä luottaa omaan osaamiseensa. Parhaimmillaan leikissä toteutuu monipuolisten työtapojen edellyttämä yhteisöllisyys, toiminnallisuus, kokemuksellisuus ja elämyksellisyys. Leikissä lasten on mahdollista työskennellä joko taitavampien vertaistensa seurassa tai olla itse taitavamman roolissa.

Leikin ja leikki tilanteiden hyödyntäminen oppimiseen edellyttää aikuisen tiivistä läsnäoloa. Tiivis läsnäolo tuo leikkiin mukaan monipuolisten työtapojen tavoitteita. Näitä tavoitteita ovat lapsen mahdollisuus

- käyttää kaikkia aistejaan,
- liikkua,
- kehittää muistiaan ja mielikuvitustaan sekä
- nauttia oivaltamisesta.

Kotkan esiopetussuunnitelman oppimiskäsitykseen kuuluu tutkiva toiminta ja oppiminen. Sen työtavat mahdollistavat havainnoimisen, tutkimisen, kokeilun ja päättelyn. Näiden kautta lapsille mahdollistuu

- omien ratkaisujen keksiminen ja kokeilu,
- dokumentointi,
- tulosten esittäminen eri välinein ja keinoin.

Monipuoliset työtavat tarjoavat lapsille ja lapsiryhmälle mahdollisuuden toiminnan seuraamiseen ja yhteiseen tarkasteluun. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten kokoukset, käsitekartta- tai aikajanatyöskentely sekä toiminnan monipuolinen dokumentointi. Lisäksi työtapoihin kuuluvat luonnollisena osana kannustava palaute ja arviointikäytännöt. Arviointikäytännöt lasten kohdalla toteutuvat kokoreettisten apuvälineiden tukena. Itsearviointia käsitellään lisää tämän luvun arviointiosassa sekä erillisessä henkilöstön käytössä olevassa asiakirjassa.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi

Esiopetuksen perusteissa arviointi nähdään kiinteänä osana esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää:

1. Suunnitella ja kehittää opetusta.
2. Tukea kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista.

ARVIOINTIKOKONAISUUS OPETUKSESSA JA OPPIMISESSÄ

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa
- miten henkilöstön itsearviointiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä
- millaista osallistumistodistusta käytetään.

1. ARVIOINTI OPETUKSEN SUUNNITTELUN JA KEHITTÄMISEN APUNA

Opetuksen suunnittelun arvioinnissa ja kehittämisessä on tärkeänä osana kuntakohtaisen opetussuunnitelman arvioinnin toteutus, jossa auditointi ja henkilöstö- sekä asiakaskysely (kuvataan luvussa 1.3) ovat toteutuksen pohjana. Lisäksi yksiköissä toteutuu vähintään kaksi kertaa vuodessa suunnittelupäivä, joissa uuden suunnittelu perustuu menneen arvioinnille. Yksiköissä on säännöllisesti henkilökunnan tiimikokouksia ja ammattiryhmätiimejä, joiden sisältöihin kuuluu toiminnan arviointi. Arviointien lisäksi yksikkökohtainen kehittämistyö toteutuu näissä tapaamisissa.

Esiopetus kokoaa asiakaskyselyn sekä varhaiskasvatuksen kehittämisryhmän asiantuntemuksen pohjalta vuosittaiset kehittämiskohteet. Näihin esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteisiin ja yksikkökohtaisen asiakaspalautteen nostamiin kehittämiskohteisiin sekä henkilöstön suunnittelutyön tuottamiin kehittämiskohteisiin perustuu esiopetuksen toiminnan suunnittelu.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen asiakaskysely ja toiminnan auditointi sisältävät opetuksen lisäksi toimintakulttuuriin, työtapoihin, oppimisympäristöön, yhteistyöhön ja laaja-alaiseen osaamiseen kuuluvat osiot.

Esiopetuksen toimintakulttuurissa aikuiset ovat läsnä lapsille huomioiden lasten arjessa esiin nostamat kehittämisideat ja arviointikeskustelut. Keskustelukulttuuri mahdollistaa päivän tapahtumien muistelun, kokemusten ja näkemysten vaihtamisen. Lisäksi lapset ovat osallisena opetuksen arvioinnissa ja suunnittelussa erilaisten toiminnan seuraamiseen ja tarkasteluun käytettyjen menetelmien kautta. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten kokoukset, käsitekartta- tai aikajanatyöskentely.

2. ARVIOINTI HYVINVOINNIN, KASVUN JA OPPIMISEN TUKENA

Esiopetuksen toimintakulttuuriin kuuluu, että aikuiset antavat päivittäin kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta. Luontaisesti lapset ihmettelevät ääneen ja kommentoivat muiden käyttäytymistä tai osallistumista. Esiopetuksessa lapsia ohjataan kannustavan ja rohkaisevan palautteen antamiseen ja

vastaanottamiseen. Lisäksi lapsia tuetaan tilanteissa, joissa annettu tai vastaanotettu palaute on ollut ohjaavaa.

Esiopetuksessa toteutuva arviointi koostuu alla olevista tekijöistä

A. Tiedonsiirto

B. Seuranta

D. Dokumentointi

E. Itsearviointi

A. Tiedonsiirto

Tiedonsiirtokäytännöt korostuvat oppimisenpolun nivelvaiheissa, joita esiopetuksen aikana toteutuu kaksi. Ensimmäinen on varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen välillä ja toinen nivelvaihe esiopetuksen ja perusopetuksen välillä. Kotkan oppimisen polun nivelvaihekäytännöt on ohjeistettu erikseen. Ohjeistus tehdään varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa työryhmäyhteistyönä. Siitä tiedotetaan koko henkilöstöä ja se on henkilöstön käytettävissä sähköisenä tallenteena.

Tieto siirtyy opetuksen kannalta olennaisen tiedon osalta. Yleinen tuki kirjataan lapsikohtaiseen esiopetussuunnitelmaan. Lapsikohtaisesta suunnitelmasta lisää luvussa 3. Lapsikohtaisen suunnitelman tiedon siirtäminen esiopetuksesta perusopetukseen toteutuu yhteisymmärryksessä huoltajien kanssa.

B. Seuranta

Lapsen työskentelyä, oppimista ja käyttäytymistä seurataan lapsikohtaisen esiopetussuunnitelman avulla. Suunnitelmassa seuranta toteutuu huoltajien asiantuntemuksen ja esiopetushenkilöstön ammattitaidon sekä kokemuksen pohjalta. Lisäksi suunnitelmaan kuuluu psykososiaalisen hyvinvoinnin mittari "Vahvuudet ja vaikeudet" lomake, josta on erillinen ohjeistus. Hyvinvoinnin seuraamisen prosessia kuvataan tarkemmin luvussa 6. Oppilashuolto. Muista esiopetuksessa vuosittain käytössä olevista kartoituksista ja niiden toteutuksista on erillinen ohje henkilökunnan käytettävissä.

Oppimisen edistyminen on esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritelty siten, että lapsen oppiminen edistyy omalla tasollaan ja kaikilla oppimisen aloilla. Oppimisen seurannan tavoitteena on saada vahvuudet esille ja sitä kautta hyödyntää niitä edelleen oppimisen suunnittelussa. Kotkan esiopetuksessa lapsi itse seuraa oppimistaan Kasvun kansion kokoaman dokumentoinnin välityksellä.

Seurannan tulee olla jatkuvaan, säännöllisesti toteutettavaa. Seurannassa on mahdollisuus

- lapsen ja vanhempien osallisuuteen
- muistella ja vertailla mennyttä ja nykytilannetta sekä tarkastella tulevaisuutta
- tarkastella toiminnan/kehityksen kokonaisuutta

D. Dokumentointi

Kotkan esiopetuksessa dokumentointi toteutuu Kasvun kansio -käytäntönä. Dokumentointia tehdään myös sähköisesti Pedanet alustalla. Kasvun kansio -käytännöstä esiopetuksessa on erillinen ohjeistus, johon esiopetuksen henkilökunta on perehtynyt.

E. Itsearviointi

Lapsen itsearviointi on osa Kasvun kansio-käytäntöä. Lisäksi Kotkan esiopetuksessa lapsikohtaisen esiopetussuunnitelman osana on itsearviointipohja, jossa lapsi ilmaisee osaamisalueitaan ja oppimisen paikkojaan värittämällä pohjaan koottuja tavoitteita. Pohjassa on lapsen omien tavoitteiden rinnalla

yleisempiä tavoitteita muummuassa työskentelyyn ja käyttäytymiseen liittyen.

Itsearviointi käynnistyy esiopetusvuoden alussa, kun lapset kertovat toiveitaan oppimisesta esiopetuksessa. Lapsiryhmässä on mahdollisuus muodostaa näistä ajatuksista ryhmän yhteisiä tavoitteita, joiden toteutumista seurataan yhdessä. Lapsiryhmässä sovitaan yhdessä seuranta- ja arviointitapa, jota aktiivisesti käytetään toiminnan edetessä.

Itsearviointi on säännöllinen toimintamuoto esiopetuksessa. Itsearvioinnin kohteena ovat lapsen oma tai lapsiryhmän yhteinen käyttäytyminen ja työskentely, tunne ja mieliala (asenne), osallistuminen, osaaminen, onnistuminen ja vahvuudet. Itsearviointia voi toteuttaa yksittäisen toimintahetken kohdalla, ennen ja jälkeen tilanteen. Tai ajallisesti pidemmän jakson osalta. Itsearvioinnin kokonaisuus ja monipuolinen toteutus on varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kirjattu erikseen.

Esiopetuksessa harjaannutaan käymään keskustelua yhteisen toiminnan käynnistymisestä, ryhmän jäsenten osallistumisesta ja lopputulokseen pääsemisestä. Opettaja ja muu henkilökunta virittää keskustelua ja ohjaa sitä yhteisissä oppimisprosesseissa, osana leikkiä sekä esiopetuspäivän kokonaisuudessa. Keskustelu voi kuulua myös menneen muisteluun esimerkiksi ruokailun aikana.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kielen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kotkan esiopetussuunnitelman kokonaisuudessa otetaan huomioon, että esiopetuksessa olevien lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Kotkalla on pitkä historia monikulttuurisuudesta johtuen satamasta sekä valtion rajan läheisyydestä. Lisäksi vastaanottokeskus on muun maahanmuuton myötä vaikuttanut siihen, että lapsiryhmissä sekä henkilökunnassa on erilaisia kulttuuri- ja perhetaustoja omaavia henkilöitä. Paikkakunnalla on myös ruotsinkielinen päiväkotikielinen, esiopetus ja peruskoulu. Koululla on esiopetuksen järjestämiseen koulukohtainen esiopetuslupa.

Monikulttuurisuus velvoittaa suomi toisena kielenä -opetuksen suunnittelua (S2). Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella on oma S2-suunnitelma. Esiopetusta ei kunnan esiopetuksessa vieraalla kielellä toistaiseksi järjestetä.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja lukuun 6 sisältyvä oppilashuolto muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

0 kommenttia

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä [1]. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

[1] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

0 kommenttia

5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Yhteistyö huoltajien kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea^[1]. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

[1] Valtioneuvoston asetus (422/2012)

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Oppilashuolto).

0 kommenttia

5.3 Yleinen tuki

Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

[0 kommenttia](#)

5.4 Tehostettu tuki

Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti^[1]. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

^[1] Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Tehostettu tuki

- tehostetun tuen käytännön järjestäminen
- pedagogisen arvion laadintaan liittyvät käytänteet
- toimintatavat lapsen tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä
- oppimissuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä

[0 kommenttia](#)

Pedagoginen arvio

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa[1]. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvon. Tarvittaessa arvon laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

[1] Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

0 kommenttia

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan[1]. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

[1] Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa[2]. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen

seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

[2] Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

5.5 Erityinen tuki

Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen

alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta[1]. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisulla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

[1]Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

0 kommenttia

Pedagoginen selvitys

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys[1]. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.[2]

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

[1] Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010) ja hallintolaki 34, 35 ja 36 § (434/2003)

[2] Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010)

0 kommenttia

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös[1]. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa[2]. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti[3]. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkittamis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen[4]. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla[5]. Päätös on aina perusteltava[6]. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten[7]. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

[1] Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642 /2010)

[2] Perusopetuslaki 17 § 3 mom (642/2010)

[3] Hallintolaki (434/2003)

[4] Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

[5] Perusopetuslaki 42 § 2 mom. (642/2010)

[6] Hallintolaki 45§ 1 mom. (434/2003)

[7] Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

HOJKS

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.[1] Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

[1] Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaisesti[2]. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

[2] Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

0 kommenttia

Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin[1]. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. [2]Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen.[1] Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. [2] Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin^[5] eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

[1] Perusopetuslaki 25 § 2 mom. (628/1998)

[2] Perusopetuslaki 9 § 2 mom. (628/1998)

[3] Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskeväksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

[4] Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 1 mom. (1288/1999)

[5] Perusopetuslaki (628/1998) 27 §

5.6 Perusopetuslaissa säädetty tukimuodot

Perusopetuslaissa säädetty tukimuodot

Luvussa määritellään lapsen oikeus osa-aikaiseen erityisopetukseen ja tukipalveluihin sekä erityisopetuksen joustavuus. Luvussa kuvataan opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käyttöä koskevaa suunnittelua sekä käytön tukemista. Näiden lisäksi avataan tukipalveluiden muotoja ja käsitellään päätöksentekoprosessia.

Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa[1]. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

[1] Perusopetuslaki 16 § 2 mom. (642/2010)

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

0 kommenttia

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla[1]. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkiä tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkaus menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkiä tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden

ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

[1] Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

0 kommenttia

5.7 Paikallisesti päätettävät asiat

Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

Esiopetuksessa lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lapset saavat tukea heti tuen tarpeen ilmetessä pääsääntöisesti omassa esiopetusyksikössään. Tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki.

Tuen järjestämisen periaatteita, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä kasvun ja oppimisen tuen tasoja kuvataan tässä luvussa paikallisten ratkaisujen osalta. Paikallisiin käytäntöihin on myös erillisiä ohjeistuksia, jotka ovat esiopetuksen henkilökunnan käytettävissä. Nämä esimerkiksi liittyvät kasvun ja oppimisen tuen pedagogisten asiakirjojen laadintaprosessiin ja lapsen oppimisen polun jatkumoon.

0 kommenttia

Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

Tuen järjestämisen periaatteet Kotkan esiopetuksessa

Kasvun ja oppimisen tuki osana esiopetusta

Eriyistä huomiota esiopetuksen toteuttamisessa kiinnitetään oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen sekä niihin puuttumiseen. Esiopetuksessa työskentelyn lähtökohtana on ryhmän ja kunkin lapsen vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri esiopetusyhteisössä edistävät lapsen kasvua, kehitystä ja oppimisvalmiuksia. Lastentarhanopettaja tukee jokaista lasta tunnistamaan omat vahvuutensa. Esteettömyys ja lapsen oppimisen valmiuksien, myönteisen minäkuvan sekä tekemisen ilon vahvistaminen ohjaavat vahvasti esiopetuksen toteuttamista. Monipuolinen palaute ja oppimisesta koottu tieto käytetään suunnitelmallisesti (Kasvun kansion, lapsikohtainen esiopetussuunnitelma) lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Näillä keinoilla tehdään myös oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Esiopetuksen pedagogikassa tavoitellaan, että lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Esiopetuksessa hyödynnetään toiminnallisia lapsen itsetuntoa vahvistavia yksilö- ja ryhmätehtäviä. Lasten ohjaaminen on pääsääntöisesti toiminnallista, yksilölle sekä koko ryhmälle suunnattua. Avoin oppimisympäristö tukee yksilöllisiä valintoja. Esiopetuksen pedagogikassa on valmiina muitakin periaatteita, jotka ovat tuen kokonaisuudessa (havaitsemisesta arviointiin) keskeisiä.

Esiopetuksen kasvun ja oppimisen tuen avulla

- tavoitellaan varhaista tunnistamista,
- edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä, ja sosiaalista kehitystä,
- tuetaan oppimisvalmiuksia
- ennalta ehkäistään oppimisvaikeuksien syntymistä.

Esiopetusta ja tukea suunniteltaessa huomioidaan, että lapsen tuen tarve voi vaihdella. Tarve voi olla tilapäistä, jatkuvaa, vähäistä tai vahvaa. Tarve voi kasvaa yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen. Tällöin tukimuotoja voidaan käyttää yksittäin ja yhdessä toisiaan täydentävinä. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia kasvun ja oppimisen varhaisessa turvaamisessa. Kasvun ja oppimisen tuen ratkaisut ovat yksilöllisiä, usealle lapselle samanaikaisesti suunnattuja tai oppimisympäristöihin liittyviä. Tuen tarvetta arvioidaan jatkuvasti ja siinä hyödynnetään lapselle tehtyjen terveystarkastusten sekä mahdollisten muiden kartoitusten tuloksia. Arviointikäytännöt, seurannan toteuttaminen ja työntekijöiden vastuut ohjeistetaan kasvun ja oppimisen tuen asiakirjojen yhteydessä tai erillisessä ohjeessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa lastenrahanopettaja ja muut esiopetusyksikön ammattilaiset ensimmäiseksi tarkastelevat käytettyjä

- toimintatapoja,
- opetusjärjestelyjä
- oppimisympäristöjä sekä
- näiden soveltuvuutta lapselle.

Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan erityispedagogista osaamista tarvittaessa hyödynnetään tässä tarkastelussa.

Huoltajat ovat alusta alkaen mukana lapsen tuen kokonaisuudessa. Tuen tarpeesta keskustellaan ensin huoltajien kanssa. Heidän näkemyksensä tuen antamisesta ovat olennaisia. Lasta tuetaan omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, kuten samanaikaisopetuksena tai pienryhmä- ja yksilötyöskentelynä. Esiopetuksen fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö sekä tarvittavat tukipalvelut järjestetään niin, että lapsi voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua esiopetusryhmän toimintaan. Lapsi itse ilmaisee joko toiminnallaan, valinnoillaan tai puheellaan mielenkiinnonkohteitaan sekä tavoitteitaan. Näitä tallennetaan lapsikohtaisiin suunnitelmiin, kasvun kansioihin ja esiopetuksen toiminnan suunnittelun pohjaksi.

Esiopetuksessa toteutuu kaksi nivelvaihetta. Ensimmäinen on siirtymä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja toinen esiopetuksesta perusopetukseen. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä muusta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen. Nivelvaihekäytännöt on ohjeistettu erikseen. Varhaiskasvatuksessa käynnistetyn kasvun kansio - käytännön sujuva jatkuminen esiopetuksessa on kirjattu Kasvun kansio-ohjeistukseen.

Kotkan esiopetuksessa tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus järjestetään pääsääntöisesti samassa yksikössä esiopetuksen kanssa ja saman henkilökunnan toimesta.

Ennaltaehkäisy, varhain toteutuva tuki ja varhainen puuttuminen

Tuen riittävän varhaisessa tunnistamisessa ja puuttumisessa onnistuminen edellyttää Kotkan lasten ja nuorten palveluiden yhdessä toteuttamia toimintamuotoja ja päällekkäisyyksien vähentämistä. Lasten ja nuorten palveluiden strategia tukee edellä kuvailtua tavoitetta. Lisäksi yhteistyötä eri palvelu- ja vastuualueiden kesken linjataan ja tehdään hyvinvointia tukevilla yhteistyöryhmissä (Hyvinvointistrategia, Kasva Kotkassa -ryhmä) sekä säännöllisesti toteutuissa yhteistyöpalaverissa.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Hallintopäätökset kasvun ja oppimisen tuen osalta tehdään perusopetuksessa tai varhaiskasvatuksessa, riippuen siitä järjestetäänkö lapsen esiopetus perusopetuksen vai varhaiskasvatuksen hallinnoimana. Päätöksentekoon liittyvät käytännöt on ohjeistettu erikseen ja niitä ajanmukaistetaan säännöllisesti. Niistä tiedotetaan lasten ja nuorten palveluiden sisällä sekä kunnan ulkopuolisille yhteistyötahoille säännöllisesti.

Lasten ja nuorten palveluissa ikäkausitarkastuksien kohdalla tiivistetään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja lasten neuvolan kanssa. Neuvola on varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen rinnalla toteuttamassa varhaista puuttumista. Käytännössä yhdessä tehtävä työ toteutuu esimerkiksi lapsikohtaisten suunnitelmien laadinnan ja arvioinnin myötä. Suunnitelmien laadinnasta, vastuista ja yhteistyöstä on laadittu erilliset ohjeet. Lisäksi varhaiskasvatus, esiopetus ja neuvola kokoontuvat säännöllisesti tarkastelemaan ja kehittämään varhaisen puuttumisen toimintatapoja. Tapaamiset ovat sekä koko kaupunkia käsittäviä että alueellisesti toteutuvia. Kehittämistyössä on myös perheillä mahdollisuus osallisuuteen kyselyjen tai kehittämispäiviin osallistumisten kautta.

Yhdessä toteutuvassa työssä on käytössä yhteisiä lomakkeita mm. "Varhaiskasvatuksen ja vanhempien havainnot 4-vuotisneuvolaan". Kouluterveydenhuolto on mukana esiopetusikäisen lapsen

psykososiaalisen hyvinvoinnin tarkastelussa sekä vastaamaamassa yhdessä esiopetuksen kanssa siinä nousevaan huoleen. Neuvolan ja kouluterveydenhuollon kanssa tehtävä yhteistyö ja yhdessä tehtävä työ on erikseen kirjattu ja ohjeistus on henkilöstön käytössä. Pyskologien ja koulukuraattorien kanssa tehtävä yhteistyö on kuvattu opetussuunnitelman luvussa 6. Lisäksi lasten ja nuorten palveluiden sisällä on laadittu ohjeet sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin toteuttamisesta sekä neuropsykologisesta hoitopolusta.

Mikäli lapsi ei ole varhaiskasvatuksen piirissä, tulee tieto lapsen tuen tarpeesta huoltajan, lastenneuvolan, varhaisen tuen palveluiden tai erityissairaanhoidon taholta joko varhaiskasvatuksen hallintoon tai varhaiserityiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee kasvun ja oppimisen tuen asioissa yhteistyötä yksityisten varhaiskasvatuksen palveluntuottajien kanssa. Yhteistyö erikoissairaanhoidon ja yksityisiin palveluntuottajiin toteutuu vähintään vuosittain toteutuissa yhteistyöpalaverissa.

Lapsen vamma, sairaus tai muu tuen tarve voi edellyttää lapsen esiopetuksen järjestämistä muualla kuin lapsen omassa esiopetusryhmässä. Tällöin esiopetuksessa pääsääntöisesti puhutaan pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevista lapsista. Esiopetuspaikan määrittelyssä otetaan huomioon esiopetuksen toteuttamiseen vaadittavat edellytykset. Lapsen tuen tarve saattaa ilmetä äkillisesti esim. sairaalahoitoa vaativan sairauden yllättäessä. Sairaalan sijaintikunta järjestää sairaalassa potilaana olevalle lapselle esiopetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista. Esiopetuksen järjestämisestä kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille vastaa lapsen asuinkunta.

Suunnitelmallinen seulonta ja arviointi

Esiopetuksessa kaikkien lasten työskentelyä, oppimista ja käyttäytymistä seurataan lapsikohtaisen esiopetussuunnitelman avulla. Suunnitelmassa seuranta toteutuu huoltajien asiantuntemuksen ja esiopetushenkilöstön ammattitaidon sekä kokemuksen pohjalta. Lapsikohtaiseen suunnitelmaan kuuluu psykososiaalisen hyvinvoinnin mittari "Vahvuudet ja vaikeudet" lomake, josta on erillinen ohjeistus. Hyvinvoinnin seuraamisen prosessia kuvataan tarkemmin luvussa 6. Oppilashuolto. Muista esiopetuksessa vuosittain käytössä olevista kartoituksista ja niiden toteutuksista on oma ohje henkilökunnan käytettävissä. Tarvittaessa varhaiskasvatuserityisopettaja toteuttaa kasvun ja oppimisen tuen kartoituksia tai seuloja tuen vahvuuden ja kohdentamisen selkeyttämiseksi.

Yhteistyö huoltajien kanssa tuen aikana

Yhteistyö huoltajien kanssa

Esiopetuksessa on tärkeää luoda luottamuksellinen yhteys sekä kunnioitus esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kesken lapsen viihtyvyyden, turvallisuuden, kasvamisen ja oppimisen tueksi. Esiopetuksen aikana henkilöstöllä ja huoltajilla on lapsesta yhteinen kasvatusvastuu. Tämä yhteinen vastuu koostuu esiopetushenkilöstön osaamisesta ja kokemuksesta sekä huoltajien asiantuntijuudesta omasta lapsestaan. Esiopetuksen opetus- ja kasvatushenkilöstö vastaa siitä, että yhteistyö käynnistyy ja sitä ylläpidetään. Parhaimmillaan yhteisen kasvatusvastuun tuloksena jokainen lapsi saa mahdollisimman paljon oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Huoltajien kanssa toteutuva yhteistyö on esiopetuksessa luonteeltaan sellaista, että se sisältää jo valmiiksi kasvun ja oppimisen tuen yhteistyömuotoja.

Esiopetuksen henkilöstö tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa osaltaan lapsen kasvatuksesta esiopetuksen aikana. Kodin kanssa tehtävää yhteistyötä toteutetaan esiopetuksessa sekä yhteisö- että yksilötasolla. Esiopetusikäinen lapsi on mahdollisesti

myös muun varhaiskasvatuksen vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä lapsen kokonaisvaltaisen hyvän kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Esiopetuksen alussa huoltajien kanssa laaditussa sopimuksessa selvitetään ja sovitaan lasta koskevien asioiden käsittelystä. Sopimuksen laadinnan tai päivityksen yhteydessä huoltajille kerrotaan varhaiskasvatuksen järjestämisestä sekä esiopetuksen tekemän yhteistyön merkityksestä kasvun ja oppimisen tukemisessa. Sopimusta on käsitelty aiemmin luvussa 3.4.

Esiopetusikäisen lapsen päivähoido ja varhaiskasvatus toteutuu esiopetuksen järjestämispaikassa. Kodin kanssa tehtävässä yhteistyössä kasvatuskeskusteluilla on merkittävä osa. Pääsääntöisesti lapselle suunnattu tuki lisää päivittäisiä sekä ennakoon sovittuja keskusteluja huoltajien kanssa. Ennakoon sovituissa kasvatuskeskusteluissa lapsikohtainen suunnitelmalomake toimii työvälineenä kasvattajien näkemysten yhdistämisessä sekä odotusten ja toiveiden ilmaisussa. Lapsikohtainen esiopetussuunnitelma on esitelty luvussa 3.4. Käytäntönä on, että huoltajat osallistuvat myös kasvun ja oppimisen tuen lapsikohtaisten suunnitelmien tekemiseen.

Esiopetuksessa tavoitteena on, että huoltaja saattaa lapsen esiopetuspaikkaan ja hakee hänet sieltä. Tällä turvataan lapsen parhaaksi toteutuva, huoltajien ja esiopetuksen henkilökunnan välitön kanssakäyminen sekä tiedon vaihto. Päivittäinen kanssakäyminen mahdollistaa tarvittaessa nopean puuttumisen asioihin. Esiopetuksen henkilöstö kertoo huoltajille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen kasvua ja oppimista koskevasta huolestaan.

Huoltajien ja esiopetushenkilökunnan yhteisissä tapaamisissa avataan yhteisesti esiopetuksen suunnitelmia, järjestämistä, kasvun ja oppimisen tukea ja oppilashuoltoa. Huoltajille selvennetään kodin ja esiopetuksen välistä yhteistyötä sekä siihen osallistumista. Yhteiset tapaamiset toteutuvat vähintään kerran vuodessa ja niissä on mahdollisuus myös huoltajien keskinäiselle keskustelulle.

Yleinen tuki

Järjestäminen, ammattilaisten yhteistyö, vastuut, työnjako ja yhteistyö huoltajien kanssa

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Esiopetuksen suunnittelu pohjaa lapsikohtaiseen pedagogisiin suunnitelmiin, jolloin opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta

- erilaisilla työtavoilla, jossa toiminnallisuus huomioidaan.
- pedagogisilla menetelmillä ja eristyneesti kommunikoinnin tukemisella.
- ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä
- opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Siinä lapsen tukeminen on osa kaikkea kasvatusta, opetusta ja ohjausta esiopetuspäivän kokonaisuutta hyödyntäen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Esiopetuksen lastentarhanopettaja vastaa siitä, että kasvatuksessa ja opetuksessa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan kaikkien lasten edellytykset ja tarpeet. Lastentarhanopettaja havainnoi tuen

tarpeita yhdessä muun henkilökunnan kanssa, suunnittelee esiopetuksen oppimisympäristöineen ja **toteuttaa suunnitelmia yhteistyössä muun henkilöstön kanssa**. Havainnointinsa tueksi opettajan on mahdollista toteuttaa lapsen kognitiivisen kehityksen osalta vuosittain tarkennettavia kartoituksia ja seuloja. Lisäksi pedagogisten ratkaisujensa pohjaksi opettaja voi tarvittaessa hyödyntää varhaiserityiskasvatuksellista osaamista (veo).

Opettaja ohjaa ryhmää toimimaan hyvänä oppimisympäristönä, jonka sisäinen vuorovaikutus turvaa oppimisen. Lapset ovat osallisina ryhmän toimintaa koskevien suunnitelmien, sääntöjen ja myös vaikeuksien käsittelyssä. Ratkaisut vaikeuksiin pyritään löytämään lapsiryhmän yhteisten pohdintojen kautta. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri esiopetusyhteisössä edistävät lapsen kasvua, kehitystä ja oppimisvalmiuksia. Opettaja tukee jokaista lasta tunnistamaan omat vahvuutensa. Erityisesti kiinnitetään huomiota lapsen oppimisen valmiuksien, myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistamiseen kaikissa työskentelytilanteissa. Toiminnassa hyödynnetään toiminnallisia ja lapsen itsetuntoa vahvistavia yksilö- ja ryhmämenetelmiä. Ne ovat osa opetusta ja esiopetuksen toiminnan kokonaisuutta. Esiopetuksesta vastaavan opettajan työhön sisältyy opetuksen ohella aina ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä.

Jokaiselle lapselle laaditaan esiopetuksen aikana lapsikohtainen esiopetuksen suunnitelma. Suunnitelman laadinnassa hyödynnetään huoltajien luvalla lapselle varhaiskasvatuksessa tehtyä lapsikohtaista suunnitelmaa. Lapsikohtaisessa esiopetussuunnitelmassa huoltajien, opettajien ja varhaiskasvattajien yhteistyövälineenä on lomake, johon kirjataan lasten ja huoltajien kanssa sovitut lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukevat tavoitteet sekä niihin tähtäävät keinot. Tätä suunnitelmaa täydentää Kasvun kansio, jossa on dokumentteja lapsen osuudesta oman varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteutumisessa. Dokumentit kuvaavat lapsen ja lapsiryhmän kokemuksia ja oppimista varhaiskasvatuksen ja esiopetusvuoden aikana. Kansio tekee näkyväksi toteutuneen esiopetuksen kokonaisuuden ja myös yksittäisen lapsen oppimisprosessin. Kasvun kansio-työtapa on erikseen ohjeistettu. Lapsikohtaisesta esiopetussuunnitelmakokonaisuudesta (tavoite, laatiminen, lapsen ja huoltajien osallisuus, ammattilaisten vastuut, nivelvaihe) on ohje suunnitelmalomakkeen yhteydessä. Suunnitelman siirtyminen perusopetukseen edellyttää huoltajien suostumusta. Huoltajilla on tässä nivelvaiheessa mahdollisuus välittää omia näkemyksiään lapsen koulun aloittamisesta (siihen tarkoitettulla lomakkeella) tulevalle luokanopettajalle.

Esiopetusikäisen lapsen varhaiskasvatus toteutuu Kotkassa esiopetuksen kanssa samoissa tiloissa ja saman henkilökunnan toimesta, mikä tukee saumatonta yhteistyötä esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen kanssa. Lasten ja nuorten palveluissa on sovittu nivelvaiheikäytännöistä lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen. Yhteisesti on kirjattu nivelvaihepalaverien toteutumisaikakohdat, koollekutsujat ja vastuut. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuva henkilöstö määritellään tapauskohtaisesti. Moniammatillinen yhteistyö toteutuu oppilashuollossa.

Tehostettu tuki

Järjestäminen, suunnitelmat, seuranta, arviointi, vastuut ja työnjako

Esiopetuksessa oleva lapsi, joka tarvitsee kasvussaan ja oppimisessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, tulee tehostetun tuen piiriin. Tehostettu tuki toteutuu, kun yleinen tuki ei riitä. Tehostettuun tukeen siirtyminen käynnistyy lastentarhanopettajan laatiman pedagogisen arvion pohjalta. Pedagoginen arvio syventyy varhaiskasvatuksen erityisopettajan (veo) vastuulla lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaksi, jonka pohjalta tehostettu tuki toteutuu. Oppimissuunnitelmassa voidaan hyödyntää huoltajan suostumuksella lapselle jo varhaiskasvatuksessa mahdollisesti laadittua tuettua varhaiskasvatussuunnitelmaa (kuntoutussuunnitelma).

Tehostetussa tuessa tukitoimet ovat luonteeltaan kokonaisvaltaisempia ja pitkäjänteisempiä kuin yleisen tuen aikana. Tehostetun tuen tarkoituksena on myös ongelmien kasvamisen, monimuotoistumisen ja kasautumisen ehkäiseminen. Oppimissuunnitelmaan kootaan lapsen tehostetun tuen kokonaisuus. Suunnitelman laadinnasta vastaa ensisijaisesti varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhdessä esiopetuksen lastentarhanopettajan sekä muiden lapsen kasvun tukemisessa mukana olevien kasvatushenkilöiden kanssa mm. lastenhoitaja, avustaja, päiväkodinjohtaja.

Suunnitelman tekeminen on osa moniammatillista oppilashuoltotyötä. Lapsen huoltajat ja lapsi itse osallistuvat pääsääntöisesti laadintaan. Tapauskohteisesti mukana suunnitelman tekemisessä voivat olla myös lapsen tukemisen yhteistyökumppanit (esim. terapeutti, sairaanhoidon asiantuntijat). Oppimissuunnitelmakaavakkeen yhteyteen on kirjattu laadinta-, seuranta- ja arviointiprosessi.

Lapsen kasvua ja oppimisen etenemistä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia, lapsen oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan lapsen tuen tarvetta. Tuen tarpeen oleellisesti vähetessä voidaan palata yleisen tuen piiriin.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia samoja tukimuotoja kuin yleisen tuen aikana. Erityisopettajan antaman tuen, lapsen yksilöllisen ohjauksen, joustavien ryhmittelyjen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Myös oppilashuollon osuus lapsen hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistuu. Tuki järjestetään laadultaan ja määrältään lapsen kehitystason sekä yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Esiopetuksessa huolehditaan lapsen mahdollisuuksista onnistumisen kokemuksiin niin oppimisessa kuin ryhmän jäsenenä toimimisessa.

Pedagoginen arvio

Pedagoginen arvio tehostetun tuen perustana

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallinen pedagoginen arvio on kuvaus lapsen

- kasvun ja oppimisen kokonaistilanteesta henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- saamasta yleisestä tuesta
- kiinnostuksen kohteista,
- kasvuun ja oppimiseen liittyvistä vahvuuksista,
- oppimisvalmiuksista ja erityistarpeista.

Lisäksi se on arvio

- eri tukimuotojen vaikutuksista
- lasta tukevista tukijärjestelyistä, joita ovat pedagogiset, oppimisympäristöön liittyvät, ohjaukselliset, oppilashuollolliset tai muut tukijärjestelyt
- tehostetun tuen tarpeesta

Lapsikohtaisen esiopetuksen suunnitelman pohjalta käynnistynyt yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa tiivistyy yleisen tuen aikana. Se on erityisen tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Lastentarhanopettaja tekee yleisen tuen riittävyysarvioinnissa tarvittavaa yhteistyötä muiden opettajien tai asiantuntijoiden kanssa. Hän vastaa kirjallisen pedagogisen arvion laadinnasta. Tarvittaessa laadinnassa hyödynnetään muita asiantuntijoita.

Lapsikohtaista esiopetuksen suunnitelmaa, varhaiskasvatussuunnitelmaa tai mahdollista tuettua varhaiskasvatussuunnitelmaa (kuntoutussuunnitelma) hyödynnetään huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyn tiedot kirjataan pedagogiseen arvioon.

Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Esiopetuksen oppimissuunnitelma on tehostetun tuen suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen

- tavoitteista,
- lapsen ohjaamisesta,
- esiopetuksen pedagogiikasta ja sen erilaisista ratkaisuista sekä
- tarvittavista järjestelyistä.

Pedagogisena asiakirjana se turvaa lapselle parhaat edellytykset kasvaa ja oppia. Se laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa. Oppimissuunnitelma lisää opettajien ja vanhempien tietoisuutta lapsen tilanteesta, helpottaa kunkin opettajan oman työn suunnittelua sekä kasvattajien välistä yhteistyötä. Suunnitelma käsittää myös vanhempien osuuden tukemisprosessissa.

Lapsi itse osallistuu oppimissuunnitelmansa laatimiseen, kiinnostuksen kohteiden ja tavoitteidensa osalta, oman ikäkautensa edellytysten mukaisesti. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa oppimissuunnitelman laadinnasta. Lisäksi hän vastaa suunnitelman toteutumisen ja vaikuttavuuden seurannasta.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmassa keskeistä on lapsen kasvu- ja kehitykselle asetettavat tavoitteet sekä arviot lapsen vahvuuksista ja erityistarpeista. Siinä ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. Suunnitelma tukee erityisesti lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymisen arviointia. Oppimissuunnitelma perustuu pedagogiseen arvioon tai vanhempien luvalla kuntoutussuunnitelmaan. Siihen ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

Oppimissuunnitelmalomakkeessa on ohjeet, joissa kuvataan suunnitelmakokonaisuutta laadinnasta arviointiin. Ohjeissa avataan työnjakoa, vastuita ja huoltajien sekä lasten osallisuutta.

Eriyinen tuki

Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joilla on vaikeuksia edistyä riittävästi esiopetuksen tavoitteiden mukaisesti muiden tukitoimien avulla. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tarvetta arvioitaessa huomioidaan esiopetuksen opetushenkilöstön, oppilashuollon palveluista vastaavien, huoltajien sekä mahdollinen lapsen näkemys lapsen kehityksen ja oppimisen edellytyksistä sekä riskitekijöistä.

Lapselle laaditaan erityiseen tukeen siirtymiseksi pedagoginen selvitys. Jos lapsen erityisen tuen tarve on tiedossa varhaiskasvatuksessa, pedagoginen selvitys tehdään keväällä ennen esiopetusta. Laadinnasta vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Erityisopettaja on kasvun ja oppimisen tuen asioissa myös

yhteistyössä yksityisiin varhaiskasvatuksen palveluntuottajiin. Mikäli lapsi ei ole varhaiskasvatuksen piirissä, yhteistyö tuen asioissa painottuu lasten neuvolaan ja varhaisen tuen palveluihin. Erityissairaanhoidosta tulee ajoittain tieto erityisen tuen tarpeesta lapsen kohdalla, joka ei ole varhaiskasvatuksessa.

Erityisen tuen tehtävänä on tarjota lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun, kehityksen ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Tukimuotoina käytetään erityisopetuksen lisäksi yksilöllisiä harjoituksia ja joustavaa ryhmittelyä. Jos erityisen tuen tarve on tiedossa jo ennen esiopetuksen alkua, pyritään esiopetusryhmien muodostamisessa huomioimaan tuen tarve. Tärkeintä on turvata lapsen onnistumisen kokemus ja oppimisen ilo.

Mikäli erityisen tuen päätös tehdään ennen esiopetuksen alkamista tai esiopetuksen aikana, päätös edellyttää psykologista tai lääketieteellistä arviota. Arviossa tulee selvittää se, ettei lapsen opetusta voida vammaan, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi antaa ilman erityisen tuen päätöstä. Erityisen tuen tarpeellisuus ja päätös tulee esiopetuksen aikana tarkistaa lapsen tuen tarpeen muuttuessa. Päätöksen tarkistaminen koskettaa erityisen tuen päätöksessä päätettyjä asioita ja tarkistusta varten tehdään uusi pedagoginen selvitys. Tällaisia ovat esimerkiksi jokin päätöksessä määrätyn asian muuttaminen, vaikka muutos avustajapalveluissa tai erityisissä apuvälineissä. Koska tuen vaikutuksia ei voida todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Laadinnasta vastaa erityisopetuksen asiantuntija. Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilasta koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.

Erityisen tuen päätös ja kuuleminen

Päätöksen tekeminen ja kuuleminen

Esiopetuksen järjestäjä tekee hallintolain mukaisesti kirjallisen päätöksen erityisen tuen antamiseksi. Päätöksen tekeminen alkaa huoltajan ja lapsen kuulemisella. Kuulemismenettely toteutuu pääsääntöisesti ennen esiopetuksen alkua lapsen varhaiskasvatyksyksikössä tai joskus myös esiopetuksen aikana lapsen esiopetuspaikassa. Kuulemismenettelyssä täytetään lomake ja menettelyyn liittyvästä prosessista on erillinen ohjeistus, jossa on kuvattu kuulemismenettelyn eteneminen ja ammatilliset vastuut.

Erityisen tuen päätöksessä päätetään lapsen

- pääsääntöinen esiopetusryhmä,
- mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut,
- muut tarvittavat palvelut sekä
- tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen.

Huoltajat voivat hakea päätökseen muutosta valittamalla, joten päätöksessä on valitusosoitus. Päätös on perusteltava. Perustelut sisältyvät pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista. Tämä edellyttää psykologista tai lääketieteellistä arviota, josta ilmenee ettei lapsen opetusta vammaan,

sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen tarve on tiedossa varhaiskasvatuksessa, erityisen tuen päätös tehdään viimeistään esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistaminen esiopetuksen aikana koskettaa yleensä jotakin erityisen tuen päätöksessä määrättyä asiaa ja sen muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tehdään tuen lopettamisesta päätös ja lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetty oppivelvollisuus

Oppivelvollisuus alkaa vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin, mikäli perusopetuksen tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat lapset aloittavat oppivelvollisuuden suorittamisen 6–vuotiaana. Tällöin oppivelvollisuus kestää 11 vuotta, josta esiopetuksen laajuus on yksi tai kaksi vuotta. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentymisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin tulevat lapset ohjautuvat pääsääntöisesti neuvolasta lasten neurologian yksikön tutkimuksiin kehityksen viiveen vuoksi. Useimmiten lapsella on hoitokontakti erityissairaanhoidon sekä muummuassa puhe- ja toimintaterapiaan. Lapselle laaditaan tuettu varhaiskasvatussuunnitelma moniammatillisesti. Laadinnasta vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Huoltajien lisäksi mukana ovat lastentarhanopettaja ja tilanteesta riippuen hoitavan tahon edustaja, terapeutti ja neuvolan terveydenhoitaja. Lapsen kehitystä seurataan uusintatutkimuksilla, jonka jälkeen moniammatillisessa yhteistyössä lasten ja nuorten palveluissa suunnitellaan lapsen koulupolkua. Lasta hoitava taho lähettää lausunnon pidennetyn oppivelvollisuuden ja erityisen tuen tarpeesta lasten ja nuorten palveluihin perusopetukseen. Päätöksen erityisen tuen ja pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tekee erityisopetuksen suunnittelija.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja selvittää lapsen huoltajalle mahdollisimman ajoissa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdot ja valinnan vaikutukset (huoltajien kuuleminen). Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen suunnitellaan ottaen huomioon lapsen edistyminen, tuen tarpeet ja kokonaistilanne. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen valmiuksia, jotta hän selviytyisi mahdollisimman hyvin opiskelustaan perusopetuksessa. Esiopetus tarjoaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun, kehityksen ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Lisäksi esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan itsetuntoa sekä oppimismotivaatiota.

Perusopetuksessa on erityisopetuksen pienryhmiä niille lapsille, jotka vammaisuutensa tai sairautensa perusteella tarvitsevat pienryhmää oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseksi. Esiopetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon, että kaikki lapset voivat edistyä riittävästi esiopetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta yleisopetuksen suunnittelija tekee hallintopäätöksen.

Opetus ja muu tuki annetaan lapselle HOJKS:n mukaisesti. HOJKS on erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa ohjaava pedagoginen asiakirja. Siinä ratkaistaan erityisopetuksen järjestämiseen liittyvät seikat ja opetuksen keskeiset tavoitteet, sisällöt sekä oppimisympäristöön ja opetusmenetelmiin liittyvät tekijät. HOJKS:n laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti laadittua kasvun ja oppimisen suunnitelmaa sekä huoltajien luvalla kuntoutussuunnitelmaa.

Pedagoginen selvitys

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjä tekee lapsen tuesta pedagogisen selvityksen. Laatimisprosessissa varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa siitä, että kirjallinen selvitys kootaan

- lapsen oppimisen etenemisestä yhteistyössä esiopetuksen opettajan kanssa
- moniammatillisena yhteistyönä (oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa) lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Tämän arvion kokoamisesta vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan lapsen

- oppimisen eteneminen
- kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- saama tehostettu tuki
- vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet,
- oppimisvalmiudet sekä
- kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet

Lisäksi selvityksessä on arvio

- eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen tukemiskeinoista, joita ovat pedagogiset, oppimisympäristöön liittyvät, ohjaukselliset, oppilashuollolliset tai muut tukijärjestelyt
- erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tarvittaessa hankitaan pedagogisen selvityksen rinnalle muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Lapsen mahdollista varhaiskasvatussuunnitelmaa ja tuettua varhaiskasvatussuunnitelmaa (kuntoutussuunnitelmaa) sekä lapsikohtaista esiopetuksen suunnitelmaa hyödynnetään huoltajien suostumuksesta.

Pedagogisen selvityksen lomake ja ohjeistus on henkilöstön käytettävissä esiopetuksen verkkoasemalla.

HOJKS

HOJKS

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityisen tuen päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmassa ilmenee erityisen tuen päätöksen mukainen opetus ja muun tuen antaminen. Tämä kirjallinen suunnitelma sisältää lapsen esiopetuksen ja oppimisen

- tavoitteet,
- sisällöt,
- käytettävät pedagogiset menetelmät ja
- lapsen tarvitseman tuen.

HOJKS perustuu pedagogiseen selvitykseen. Suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, kuntoutussuunnitelmaa ja lapsikohtaista esiopetussuunnitelmaa hyödynnetään huoltajan luvalla. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laadinta on erityisopettajan vastuulla ja se tehdään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittava HOJKS sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Lomake ja ohjeistus on esiopetuksen ammattilaisten käytettävissä esiopetuksen verkkoasemalla.

Tukitoimien järjestäminen

Tukitoimet käytännössä

Esiopetuksessa tukitoimet muodostuvat osa-aikaisesta erityisopetuksesta, opetuksen osallistumiseen edellyttämistä tulkitsemi- ja avustajapalveluista sekä erityisistä apuvälineistä.

Erityisopetuksen kohdalla lapsen oppiminen turvataan pääsääntöisesti muokkaamalla pedagogisia ratkaisuja. Tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen ja kasvatukseen. Lähtökohtaisesti lastentarhanopettaja vastaa esiopeturyhmänsä pedagogiikasta ja sen kehittämisestä sekä pedagogisista ratkaisuista.

Pedagogiset ratkaisut liittyvät

- opetukseen (menetelmät, sisällöt),
- työtapoihin (työskentelytavat ja kommunikointikeinot),
- lapsen ohjaukseen (ohjausmenetelmät ja opetusohjelmat),
- materiaaleihin ja välineisiin

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu yhdessä esiopetuksen ammattilaisten kanssa lasten tukitoimien pedagogiseen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Erityisopettajat toimivat alueellisesti vastuullaan sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen yksikköjä. Suunnitelmien ja toteuttamisen lähtökohtana ovat lasten tarpeet. Suunnitelmat koskettavat myös tukitoimien vaikuttavuutta, arviointia ja kehittämistä. Edellä kuvatun perusteella varhaiskasvatuksen erityisopettajien erityispedagoginen osaaminen voi kohdistua esimerkiksi

- pienryhmän toteutukseen,
- samanaikais- ja rinnakkaisopetukseen,
- eriyttämisen toteuttamiseen sekä
- lapsen kehityksen arviointiin.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien tukitoimiin kuuluvasta työpanoksesta osa toteutuu osa-aikaisena erityisopetuksena. Sitä suunnataan lapselle, jolla on

- kielellinen ja matemaattinen vaikeus
- motorisiin vaikeuksiin liittyvä vaikeus
- oman toiminnan ohjauksen vaikeus
- vaikeutta tarkkaavuudessa tai vuorovaikutustaidoissa

Lapsikohtaisissa pedagogisissa asiakirjoissa (lapsikohtainen suunnitelma ja tuen suunnitelmat) sovitaan tukitoimien toteuttamisen kokonaisuudesta (vastuut, arvioinnit ja yhteistyö). Huoltajat ovat mukana asiakirjojen laadinnassa, jolloin he saavat samalla tiedon suunnitelluista tukitoimista. Asiakirjojen laadintaa liittyvistä prosesseista on erilliset ohjeet esiopetuksen verkkoasemalla. Näissä ohjeissa on myös kuvauksia tukitoimien järjestämisvastuista.

Esiopetuksen lastentarhanopettaja vastaa huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Vastuuseen kuuluu yhteistyön käynnistyminen, ylläpitäminen ja tuen tarpeen ilmetessä yhteistyön tiivistäminen. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tulee mukaan yhteistyöhön, kun tarvitaan erityispedagogista asiantuntijuutta. Lastentarhanopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja sopivat kuinka tukitoimien toteuttamistavoista ja niiden vaikuttavuudesta huoltajia tiedotetaan. Lähtökohtaisesti huoltajat ovat mukana tukitoimien suunnittelussa ja tuen toteuttamiseen kuuluvassa arvoinnissa. Lapset osallistuvat arviointii oman edellytystensä mukaisesti. Päivittäisissä kanssakäymisissä, erilaisissa tiedotteissa ja vanhempainilloissa avataan huoltajille esiopetusyksikköjen pedagogista toimintaa ja sen osana olevia tukimenetelmiä. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on hyvin tavallista, että arkea kuvitetaan ja oppimista tuetaan kuvilla.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kokoontuu säännöllisesti varhaiserityiskasvatuksen työryhmä (VEK). Työryhmä tarkastelee, linjaa, arvioi ja kehittää kasvun ja oppimisen rakenteellista tukea kuten ryhmäkokoja ja avustajapalveluita. Työryhmätyöllä pyritään vastaamaan mahdollisimman kattavasti tuentarpeisiin ja yhdenveroiseen rakenteellisen tuen toteutumiseen kaupungin alueella. Ryhmässä ylläpidetään myös arvioivaa ja kehittävää työtettä suhteessa tuen toteutumisen kokonaisuuteen. Vek-työryhmään kuuluvat varhaiskasvatusjohtaja, kaksi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa, päivähoitoalueen esimies (hän tekee valinnat ja lasten sijoitukset), varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija sekä päiväkodin johtaja. Avustajapalvelutarpeen esittelee varhaiskasvatuksen erityisopettaja VEK – työryhmässä, joka ottaa asiaan kantaa työryhmänä. Avustajapalvelua koko varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osalta koordinoi varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija.

6. Oppilashuolto

Oppilashuolto

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta esiopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetuyksikkö tai esiopetus. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä^[1].

Opetussuunnitelman perusteissa oppilashuolto ja sen palvelut kuuluvat esiopetuksen perustoimintaan. Yhteisöllinen oppilashuolto laajentaa oppilashuollon osaksi kaikkea esiopetusta ja kuuluvaksi koko henkilöstölle. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulun sekä esiopetuksen kasvatus- ja opetustehtävään. Lapsen etu ohjaa oppilashuoltotyötä.^[2]

Esiopetusikäisellä lapsella on oikeus turvalliseen kasvu- ja oppimisympäristöön, joka käsittää sekä fyysisen, psyykkisen että sosiaalisen turvallisuuden. Turvallisuus on esiopetuksen järjestämisen lähtökohta ja se sisältää myös henkilöstön turvallisuuden. Turvallisuuden edistäminen on osa yhteisön toimintakulttuuria ja se otetaan huomioon kaikessa toiminnassa.

Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää^[3]. Esiopetuksen oppilashuolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen

- hyvän oppimisen,
- hyvän psyykkisen terveyden,
- hyvän fyysisen terveyden sekä
- sosiaalisen hyvinvoinnin

edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä.

Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon^[4]. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Varhainen tuki on yksi tärkeistä toimintaperiaatteista. Oppilashuoltotyössä noudatetaan voimassa olevia salassapitosäädöksiä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki säättää esiopetuksen oppilashuoltoa ja siihen liittyviä suunnitelmia Esiopetuksen perusteet määräävät oppilashuollon

- keskeiset periaatteet,
- opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteet sekä
- paikallisen opetussuunnitelman ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisen.

[1] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 1 § 3 mom.

[2] YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

[3] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

[4] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 § 1 - 2 mom.

6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Monialainen yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus^[1]. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset^[2]. Esiopetusyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajan kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetusyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla^[3]. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitopalvelut, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina^[4]. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät

- lapseen,
- lapsen kehitysympäristöihin
- yhteistyöhön.

Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla^[5]. Niiden järjestämisessä tulee noudattaa lain edellyttämiä määräaikoja^[6].

Lapsen huoltajalle annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja^[7]. Oppilashuollon tuntemusta lisää

- lapsen ja huoltajan osallisuuden mahdollisuudet oppilashuollossa,
- suunnitelmallinen yhteistyö ja
- oppilashuollosta tiedottaminen

Nämä toimenpiteet edesauttavat myös palveluihin hakeutumista. Oppilashuollossa tärkeä työmenetelmä on eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välinen vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetusyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia^[8].

[1] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 1 mom.

[2] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 18 § 1 mom.

[3] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § 1 ja 2 mom.

[4] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 § 3 mom. ja terveydenhuoltolaki (1326/2010) 15 §

[5] Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

[6] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 15 § ja 17 §

[7] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 11 § 1 - 2mom.

[8] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 25 §

Oppilashuoltoryhmät

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia. Tämä tarkoittaa, että ryhmässä voi olla opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Ryhmän jäsenet määräytyvät käsiteltävän asian mukaisesti.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon, kuten esi- ja perusopetuksen, yhteinen.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen oppilashuoltoryhmä toimia myös esiopetuksen oppilashuoltoryhmänä. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on:

- yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä
- muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se esiopetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu^[1]. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan suostumusta.

[1] Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013

0 kommenttia

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä.^[1] Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin^[2], joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.^[3]

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa^[4].

[1] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § 1 mom.

[2] Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti (1326/2010) 16 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 12 §

[3] Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

[4] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (1267/2013)

0 kommenttia

6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.^[1]

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää

- lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä
- kokonaisvaltaista kasvua,
- kehitystä ja terveyttä.

Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Esiopetuksen arjessa ja oppilashuollon tuen rakentamisessa otetaan huomioon lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat sekä tarpeet.

Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa perustuu aina huoltajan suostumukseen^[2]. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevilla toimenpiteillä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti^[3]. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Oppilashuoltotyö järjestetään niin, että lapsi voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Työssä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Lapsen tueksi kootun asiantuntijaryhmän kokoonpano ja asian käsittely perustuvat huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä.^[4] Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta^[5].

Asiantuntijaryhmän toiminta

Asiantuntijaryhmässä käsitellystä yksittäisen lapsen asiasta laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot kertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:^[6]

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan merkitään, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.^[7]

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.^[8]

Terveystieteiden henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.^[9]

Salassapito

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi^[10]. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen

opettajalle, rehtorille tai päiväkodin johtajalle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot^[11]. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta^[13]. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden esi- tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä.^[13]

[1] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 5 § 1 mom.

[2] Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

[3] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 18 § 1 mom.

[4] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 19 § 1 ja 2 mom.

[5] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 19 § 3 mom. ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 26 § 3 mom.

[6] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 5 § 2 mom. ja 20 § 1, 3 - 4 mom.

[7] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 20 § 5 mom.

[8] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 21 § 1 mom. ja 22 § 1 mom.

[9] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 20 § 2 mom., laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) 12 § ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

[10] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 23 § 2 mom.

[11] Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

[12] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 23 § 3 mom.

[13] Perusopetuslaki 40 § 4 mom. (1288/2013)

6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Oppilashuoltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma laaditaan myös oppilashuollon osalta yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa^[1]. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat

- kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus^[2]
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta^[3]
- yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma^[4].

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

[1] Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

[2] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom.

[3] Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

[4] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 §

0 kommenttia

6.5 Paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta

Paikallisesti päätettävät asiat

Opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta

Opetussuunnitelmassa

- kuvataan oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat
- määritellään opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan
- on yksikkökohtaisten oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaavat linjaukset.

Laadintaa ohjaaviin linjauksiin on tarkoituksenmukaista sisällyttää suunnitelmien perusrakenne ja osa suunnitelmiin sisältyvistä asioista. Tällä turvataan suunnitelmien riittävä yhdenmukaisuus kaikissa yksiköissä. Yhteisiä osuuksia täsmennetään ja täydennetään yksikkökohtaisesti.

Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma^[1]

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa. Se voi olla myös kahden tai useamman esiopetusyksikön yhteinen.

Oppilashuoltosuunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa^[2].

Oppilashuoltosuunnitelmaa laadittaessa sovitaan menettelytavoista, joilla esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille.

Yksikkökohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään seuraavat asiat:

1. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut ^[3]

Oppilashuoltosuunnitelmassa esitetään arvio esiopetusyksikön oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista. Näin varmistetaan yhdenvertainen saatavuus ja toiminnan tarkoituksenmukainen kohdentaminen. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien palvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitkä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa. Oppilashuoltopalveluita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tukee esiopetuksen käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön. Arviossa

- huomioidaan oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos.
- hyödynnetään monipuolisesti lasten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa.

Lisäksi huomioidaan esiopetusyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet. Samalla huomioidaan esiopetuksessa olevien tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä. Arvion valmistelussa otetaan huomioon myös lapsilta ja huoltajilta sekä esiopetuksen ja oppilashuollon henkilöstöltä saatava tieto.

Yllä kuvaillun lisäksi suunnitelmassa kuvataan oppilashuollon palveluiden

- järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava monialainen yhteistyö
- kohdentaminen yksittäisiin lapsiin, yhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat ^[4]

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat esiopetusyhteisön ja -ympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yksikkökohtaisen oppilashuoltoryhmän kokoonpano ja toimintatavat
- oppilashuollon yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheissa
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
- esiopetuksen kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet
- suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä (a)

- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa (b).

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a) Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä^[5]

Lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma. Siinä otetaan huomioon sekä lasten keskinäiset että lasten ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet esiopetuksessa. Suunnitelmassa kuvataan

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b) Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Oppilashuoltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset kuten pelastussuunnitelma^[6]. Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä esiopetuksen ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen^[7]

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisten tukitoimien toteuttamiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- lapsen sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen esiopetuksessa
- esiopetuksen oppilashuollon tuki lapsen elämäntilanteesta johtuvissa vaikeuksissa, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivalta tai päihde- ja mielenterveysongelmat
- asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä
- oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys

- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa, kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido.

4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen lasten ja huoltajien kanssa ^[8]

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan esiopetuksen oppilashuollon toimintatavat lasten ja huoltajien osallisuuden edistämiseksi sekä yhteistyön järjestämiseksi. Suunnitelmassa kuvataan

- lapsen ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa sekä
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen huoltajille ja yhteistyötahoille.

5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen ^[9]

Opetuksen järjestäjä seuraa esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelman toteutumista ^[10].

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi ^[11]. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho esiopetuksessa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen esiopetuksen oppilashuollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen lapsille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta ^[12].

[1] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 §

[2] Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom.

[3] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. 1-kohta

[4] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. 2-kohta

[5] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom. ja perusopetuslaki 29 § 3 mom. (1267/2013)

[6] Pelastuslaki (379/2011) 15 § ja valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) 1 ja 2 §

[7] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom.

[8] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom.

[9] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom.

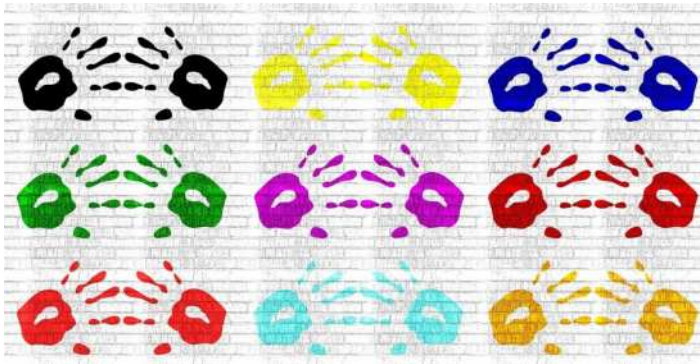
[10] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 4 mom.

[11] Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013

[12] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 26 § 1 mom.

Oppilashuollon tavoitteet ja toimintatavat

Kotkan esiopetuksen oppilashuolto

Paikallisen toteuttamisen tavoitteet

Monialaisen toteuttamisen tavoitteena on

- yhtenäiset käytännöt
- tarttua oikea-aikaisesti tarpeisiin
- oppilashuoltopalveluiden oikenalainen suhde tarpeisiin nähden

Yhteisöllisen oppilahuollon tavoitteena on

- ennalta ehkäistä ongelmia
- toteuttaa varhaista puuttumista
- tarjota osallisuuden mahdollisuuksia lapsille ja huoltajille

Oppilashuolto ja sen toimintatavat Kotkan esiopetuksessa

Oppilashuolto toteutuu ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko koulu/esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Lapsilla on oikeus myös yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.

Toimintakulttuuria oppilashuollossa ohjaa luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa mahdollistaminen. Periaatteet ovat yhteneväiset varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yleisen toimintakulttuurin kanssa.

Oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta:

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Opetussuunnitelman kuvaus oppilashuollosta
- Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Oppilashuollon palveluilla pyritään vastaamaan olemassa oleviin tarpeisiin. Koottua tietoa Kotkan esiopetuksessa olevien lasten, perheiden ja asuinalueiden elinoloista sekä tarpeista on koko kaupunkia käsittävässä hyvinvointiasiakirjoissa. Näitä ovat lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä eri vastuualueiden yhdessä vuosittain kokoama hyvinvointikertomus. Hyvinvointikertomukseen kerätään lapsia ja lapsiperheitä koskevaa seurantatietoa valtakunnallisesti hyväksytyjen hyvinvointi-indikaattorien avulla. Lisäksi opetussuunnitelman kuvaus oppilashuollosta on osa lasten ja nuorten hyvinvointikertomusta.

Oppilashuolto on kaikkien koulu- ja esiopetusyhteisöissä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun ja esiopetuksen henkilökunnalla. Esiopetuksen oppilashuollon palveluja ovat koulukuraattoripalvelut,

kouluterveydenhoitopalvelut, perhepalveluiden psykologipalvelut ja muut varhaisen tuen palvelut sekä lasten neuvolapalvelut.

Oppilashuollon palvelukuvaus ja yhteistyö

Esiopetusikäisten psykologipalvelut toteutuvat Kotkassa pääsääntöisesti perhepalveluiden varhaisen tuen yksikön tuottamina. Esiopetuksen lasten terveydenhuoltopalvelut järjestetään ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina. Koko varhaiskasvatuksen osalta (esiopetus mukaan lukien) pidetään vuosittain päivähoitoalueellisia yhteistyöpalavereja lasten neuvolan kanssa. Tarvittaessa esiopetus ja kouluterveydenhuolto käynnistävät yhteistyön psykososiaalisen hyvinvoinnin osalta esiopetusvuoden aikana. Toimintaa kehitetään yhdessä varhaisen tuen, lasten neuvolan ja kouluterveydenhoidon kanssa. Kehittämistyön myötä yhteistyökäytäntöjä ja niitä koskevia ohjeita päivitetään.

Kotkassa esiopetus on perusopetuksen yhteydessä samassa kiinteistössä, joten perusopetuksen koulukuraattorit toimivat tarvittaessa myös esiopetuksen kuraattoreina. (kts. yksilökohtainen oppilashuolto). Koulukuraattoreilla ja varhaiserityiskasvatuksella on säännöllisesti yhteistyöpalavereja. Perusopetuksen kanssa on sovittu kuntakohtaiset yhteistyömallit sekä yksikkökohtaiset toimintatavat.

Esiopetuksessa erityisopetusta toteuttavat pääsääntöisesti varhaiskasvatuksen erityisopettajat. He työskentelevät alueellisesti osallistuen esiopetuksen toteuttamiseen. Lisäksi he antavat konsultointiapua ja vastaavat tarvittavan yhteistyön toteutumisesta tuen tarpeen asioissa. Päiväkotiaavustajat ovat yhteisiä varhaiskasvatuksen kanssa. Heistä esiopetuksessa toimii noin neljännes.

Perusopetuksen järjestämään luokkamuotoiseen erityisopetukseen osallistuu esiopetuksen pidennetyn oppivelvollisuuden lapsia. Muu esiopetuksen erityisopetus on osa esiopetusryhmien toimintaa, jota varhaiskasvatuksen erityisopettajat vahvistavat erityispedagogisella osaamisella. Esiopetusta täydentävä päivähoito toteutuu pääsääntöisesti varhaiskasvatuksen toimesta. Yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa on kuvattu aiemmin esiopetussuunnitelman luvussa 3. Oppilashuolto pohjautuu näihin yhteistyön periaatteisiin ja siinä noudatetaan oppilashuoltoa koskevia salassapitosäädöksiä.

Kunnan vastuualueiden ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa toteutetaan yhteistyötä säännöllisten yhteistyötapaamisten ja paikallisten yhteistyöhankkeiden osalta. Säännöllisissä tapaamisissa päivitetään toimintatapoja, rakennetaan toimintamalleja sekä suunnitellaan mahdollisesti yhdessä toteutuvia koulutuksia. Yhteistyöhankkeet voivat olla kunnan oppilashuoltoa koskevia, alueellisia tai yksikkökohtaisia.

[0 kommenttia](#)

Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman linjaukset

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa veloitetaan oppilashuoltosuunnitelman osana kuvaamaan yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat esiopetusyhteisön ja -ympäristön terveellisyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yksikkökohtaisen oppilashuoltoryhmän kokoonpano ja toimintatavat

- oppilashuollon yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheissa
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
- esiopetuksen kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet
- suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö määritellään tämän sivun vasemmassa reunassa olevan otsikon alla "Tarkennetut suunnitelmat osana yksikkökohtaista suunnitelmaa".

Kotkassa on laadittu yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa varten runko, joka sisältää kaikkia Kotkan kouluja ja esiopetuyksiköitä koskevia kuvauksia. Tämä runko on verkko asemalla esiopetuksen henkilöstön käytössä. Koulun ja esiopetuksen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä täydentää yhteistyössä henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa oppilashuoltosuunnitelman yksikkökohtaiseksi. Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä arvioi yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman toteutumista lukuvuosittain ja tarkistaa suunnitelman vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu.

Yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa laadittaessa sovitaan menettelytavoista, joilla koulun henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat suunnitelman laatimiseen. Samalla sovitaan suunnitelman tiedottamisesta henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille.

Tarkennetut suunnitelmat osana yksikkökohtaista suunnitelmaa

Tarkennetut suunnitelmat

Esiopetus on varhaiskasvatuksen hallinointia ja toteutuu pääsääntöisesti koulujen kanssa samoissa tiloissa tai koulun välittömässä läheisyydessä. Näin ollen yksikkökohtaisessa suunnitelmassa osa on yhteistä koulun kanssa ja osa erityisesti esiopetusta koskevaa.

Lasten keskinäisten sekä lasten ja aikuisten välisten vuorovaikutussuhteiden turvallisuutta uhkaavia tilanteita koskeva suunnitelma käsittää suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Tämän suunnitelman sisältö on jaettu osa-alueisiin, joiden menettelytavat ja sisältö tulee olla yksikkökohtaisesti sovittu ja jokaisen esiopetuksen työntekijän tiedossa. Tällä tavoin saadaan luotua yhtenäinen linja suhteessa vuorovaikutuksen turvallisuuden ylläpitämiseen, lasten toimintakyvyn vahvistamiseen, kiusaamiseen puuttumiseen ja sovitteluun.

Oppilashuollon yhtenä tavoitteena on tukea toimintakyvyn säilymistä myös fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa (Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa). Varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma koskettaa esiopetusta. Suunnitelma on tarpeen mukaisesti päivitetty esiopetuyksikkö huomioiden. Suunnitelmien kokonaisuutta tuodaan yksityiskohtaisemmin esille vasemmalla näkyvän sivun alla.

Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Yksikkökohtainen suunnitelma:

Lasten keskinäisten sekä lasten ja aikuisten välisten vuorovaikutussuhteiden turvallisuutta uhkaavia tilanteita koskevan suunnitelman osa-alueita ovat:

- 1) Vahvistetaan työilmaapiiriä ja lapsiryhmän vuorovaikutusta
- 2) Tuetaan henkilöstön valmiuksia ennalta ehkäistä ja havaita väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteita
- 3) Tuetaan lasten toimintakykyä (yksilö- ja ryhmätasolla) vahvistamalla osallisuutta ja toimimisen taitoja
- 4) Sovitaan ja kirjataan tilanteisiin puuttuminen turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa
- 6) Kuvataan suunnitelmaan perehdyttäminen, päivittäminen ja arviointi

Osa-alueiden sisältöä avataan oppilashuoltosuunnitelman yksikkökohtaisessa pohjassa.

Suunnitelman päivittämisessä ja sen pohjalta toteutetussa toiminnassa hyödynnetään valtakunnallisia toimintaohjelmia sekä paikallisia hankkeita.

0 kommenttia

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Oppilashuollon yhtenä tavoitteena on tukea toimintakyvyn säilymistä myös fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa sekä niiden edellyttämässä jälkihoidossa huolehditaan lapsen ja koko yhteisön tarvitsemasta psykososiaalisesta tuesta.

Esiopetuksen turvallisuutta ohjaavat myös työturvallisuuslaki ja sen mukainen työsuojelun toimintaohjelma. Muita turvallisuutta ohjaavia säädöksiä ovat pelastuslaki- ja asetus, jotka edellyttävät ajan tasalla olevaa pelastussuunnitelmaa. Esiopetuksessa noudatetaan lakien ja asetusten velvoittamaa yhteistyötä pelastustoimen kanssa.

Esiopetuksessa noudatetaan kunnallista valmiussuunnitelmaa, jossa on vastuualueittain tarkennetut osat. Lisäksi esiopetusyksiköissä on käytössä varhaiskasvatuksen toimintayksiköiden kirjallinen turvallisuussuunnitelma. Turvallisuussuunnitelma päivitetään vähintään kerran toimintakauden aikana vastaamaan esiopetuksessa vallitsevia olosuhteita. Suunnitelmassa on tietoa ja toimintaohjeita liittyen

- lapsen laiminlyöntiepäilyihin,
- lapsen tai lapsiryhmän fyysistä turvallisuutta uhkaaviin tilanteisiin,
- vaaratilanteiden ja tapaturmien ennaltaehkäisyyn sekä
- pelastautumistilanteisiin
- ensiapuun, hoitoon ohjaukseen ja tapaturmien seurantaan

Suunnitelman asiat ja toimintaohjeet koskevat fyysiseen oppimisympäristöön liittyviä tekijöitä kuin myös opetustilanteita, -järjestelyjä, -välineitä sekä esiopetusyhteisön ulkopuolella tapahtuvaa esiopetusta. Lisäksi varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa hyödynnetään riskien arviointiohjelmaa.

Esiopetusta koskevia yhteisiä toimintaohjeita on koottu sähköisesti päivähoiton ja varhaiskasvatuksen turvallisuus kansioon. Näitä ovat

- ”Uhan kohtaaminen ja jälkikäsitteily” -toimintamalli,

- Lapsen hakemiseen ja lääkintään sekä
- Lapsiryhmän retkeilyyn liittyvät suunnitelmat ja ohjeet.

0 kommenttia

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Maailmankatsomukselliseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen[1]. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteelliseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa[2].

[1] Perusopetuslaki 7 § (628/1998)

[2] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

0 kommenttia

7.1 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus paikallisesti

Paikallinen kuvaus

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkökohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen asettamissa[1] rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa

- mitkä ovat miten erityiseen kasvatustieteelliseen järjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa.

[1] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

Kotkan esiopetuksessa ei toistaiseksi ole erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvaa esiopetusta. Mikäli tilanne muuttuu, vastataan siihen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.